TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Infoühiskond ja sotsiaalne heaolu
Sotsioloogia ja infoteaduste eriala

Liis Mändmets

EUROOPA RIIKIDE PEREPOLIITIKATE VÕRDLUS

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Mare Ainsaar, PhD sotsiaalteadused

Tartu 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS 3

1. ÜLEVAADE PEREPOLIITIKAST 5

1.1. Perepoliitika olemus ja eesmärgid 5

1.2. Perepoliitika meetmed 7

1.3. Perepoliitika muutus Euroopas 8

1.4. Riikide klassifitseerimine perepoliitika alusel 12

1.5. Probleemiseade 15

2. METOODIKA 16

2.1 Kasutatavad andmed 16

2.2 Tunnused 17

3. ANALÜÜS 22

3.1. Perepoliitika meetmete võrdlus aastate ja riikide lõikes 22

3.1.1. Sotsiaaltoetused kokku 22

3.1.2. Pere-ja laste toetused 24

3.1.3. Puhkused 29

3.1.4. Lastehoid 35

3.2. Riikide rühmitamine klasteranalüüsiga 41

3.2.1. Toetused 41

3.2.2. Puhkused 43

3.2.3. Lastehoid 45

ARUTELU 48

KOKKUVÕTE 50

SUMMARY 52

KASUTATUD KIRJANDUS 54

SISSEJUHATUS

Sotsiaalpoliitika on oluline igas arenenud riigis, ilma selleta on keeruline kujutada ette riigi toimimist ja inimeste heaolu ning turvalisust. Euroopa riikides koosneb sotsiaalpoliitika mitmest valdkonnast, näiteks tervishoiupoliitika, hariduspoliitika, sotsiaalkaitsepoliitika tööturupoliitika jne. Üks nendest on perepoliitika, mis tegeleb laste ning perede heaoluga. Katja Forssen (2000) on toonud välja, et laste ja perede heaolu on tähis selle tõttu, et lapsed on inimkapital ning seega tähtsaim ühiskonna tulevikuressurss. Kuigi perepoliitika on oluline lastega perede heaolule on Paul Bradshaw (2006) väljendanud arvamust, et iga tegevus riigi sotsiaalpoliitikas ja majanduses mõjutab lapsi ning peresid, koos sellega ka riigi arengut ja tuleviku (Bradshaw, 2006).

Enamasti mõeldakse perepoliitika alla lastega peredele suunatud meetmeid, mis aitavad tagada laste ja vanemate heaolu. Perepoliitika meetmed võivad olla erinevad: rahaline või mitterahaline abi, erinevat liiki puhkused, erinevad teenused ja muud tegevused, mida teeb valitsus ning mis aitab tagada perede heaolu.

Igas riigis on erinevad ajaloolised ja sotsiaalsed eripärad, seepärast erinevad ka perepoliitika meetmed - toetuste suurus, reeglid ja mida sellega tahetakse saavutada. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on analüüsida 22 Euroopa riigi perepoliitikat ja rühmitada neid perepoliitika meetmete alusel ning rühmade eripärade analüüsimine. Eesmärgini jõudmiseks analüüsib töö:

1) Millised muutused on toimunud aastatel 2010-2021 Euroopa riikide perepoliitika meetmete osas?
2) Millistesse rühmadesse võib jagada Euroopa riigid lähtuvalt perepoliitika kolmest meetmete rühmast – toetused, puhkused, lastehoid?

Antud töö on jaotatud kolmeks osaks. Esimeses, töö teoreetilises osas antakse ülevaade nii laiast kui ka kitsast perepoliitika olemusest ning selle erinevatest eesmärkidest. Lisaks kirjeldatakse perepoliitika meetmeid ja nende olemust ning antakse ülevaade perepoliitika muutustest Euroopas ja võimalustest perepoliitika klassifitseerimise osas. Töö teises osas antakse ülevaade töös kasutavatest andmetest, tunnustest ja meetoditest. Kolmas osa analüüsib tulemusi, töö analüüsi osas antakse ülevaade tunnuste riikide kirjeldustest, riikide rühmitamisest hierarhilise klasteranalüüsiga ja tekkinud rühmade analüüsist.

Töös kasutatakse erinevate riikide perepoliitikate võrdlemisel Eurostati ja OECDi statistilisi andmeid, andmed on kolme meetme kohta: toetused, teenused ja puhkused. Riikide rühmitamine toimub klasteranalüüsiga. Analüüside tegemiseks on kasutatud SPSS andmetöötlus programmi ja Microsoft Excel-it.

Suur tänu minu bakalaureusetöö juhendajale Mare Ainsaarele.

1. ÜLEVAADE PEREPOLIITIKAST

1.1. Perepoliitika olemus ja eesmärgid

Paljudes Euroopa kui ka mujal riikides on lapsed ja lastega pered keskseks teemaks poliitilistes otsustes ja aruteludes, iga samm sotsiaalpoliitikas mõjutab oluliselt perekondi ja nende igapäevaelu, kas siis vähemal või suuremal määral (Forssén, 2000). Perepoliitika on seega vajalik sotsiaalpoliitika tegevusvaldkond igas riigis, hõlmates enda alla mitmeid tegevusi ja valdkondi, mis aitavad tagada riigis perede heaolu ja arengu.

Sheila Kamermani ja Alfred Kahni (1976) definitsiooni kohaselt võib perepoliitikana vaadelda kõiki riigi tegevusi, mida valitsus teeb perede heaks, mõjutades perekondi ja nende elu, kas siis otseselt (otsesed rahalised toetused, maksusoodustused, mitterahalised toetused ja otsesed teenused) või kaudselt, tegevustega, mille põhieesmärk on suunatud mujale, aga mõjutab ikka perekondi ja nende elu (näiteks keskkond, transport, tööpoliitika, tervishoid). Tänapäeva Euroopas on perepoliitika seotud seega tööhõive-, sotsiaalkaitse-, eluaseme-, haridus ja tervishoiupoliitikaga. Paul Bradshaw (2006) on toonud oma töös välja, et iga tegevus riigi sotsiaalpoliitikas ja majanduses mõjutab lapsi ja peresid ning koos sellega ka riigi arengut ja tuleviku. Mõjutades laste vaesust, tõrjutust, ebavõrdsust, tööpuudust, tervist, haridust jne (Bradshaw, 2006). Laiemas mõistes sisaldab perepoliitika seega kõike mis mõjutab perekondi, kas siis tahtlikult või mitte (Forssén, 2000).

Perepoliitika on pidevas muutumises, sageli ideoloogilistel põhjustel, vastavalt vajadustele ja nõudmistele ning ka majandusliku ja demograafilise surve tõttu (Gauthier 1996, Montanari 2000).

Gauthieri (2002) järgi on perepoliitikal sageli mitu eesmärki ja need eesmärgid on aja jooksul ja riigiti muutunud ning ei pruugi olla sidusad, kuna on sageli üksteisega vastuolus (Nieuwenhuis ja Lancker, 2017). Perepoliitika eesmärke saab sõnastada erinevalt ning nende mõte võib paljuski erineda, seda erinevate riikide ja piirkondade puhul.

Järgnevalt on antud ülevaade mõningatest perepoliitika eesmärkidest:

Natalie D. Hengstebeck, Heather M. Helms ja Danielle A. Crosby on toonud välja, et perepoliitika eesmärk on edendada, kaitsta ja tugevdada perekondi perekonna toimimise eri faasides: pere loomine, partnerluse toetamine, majanduslik toetus, lastekasvatamine ja laste hooldamine. Töötav perepoliitika aitab vanematel tasakaalustada töö- ja pereelu, julgustab

naisi sünnitama, edendab soolist võrdõiguslikkust, toetab sotsiaalkaitsesüsteeme, aitab tulla toime perede ja laste vaesusega ning parandab laste heaolu (Hengstebeck jt, 2016).

UNICEF järgi (UNICEF, i.a) on perepoliitika põhieesmärk päästa laste elusid, kaitsta nende õigusi ja aidata neil saavutada oma potentsiaali. Aastal 2019 koostas UNICEF raporti „*Are the world's richest countries family friendly*?„ (Chzhen jt, 2019), milles vaadeldi peresõbralikke poliitikaid 41 riigis, mis kuuluvad kas Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD, i.a) või Euroopa Liitu. Aruandes kasutati nelja riigitasandi näitajat: tasustatud emapuhkuse kestvus, spetsiaalselt isadele tasustatud puhkuse kestus, alla kolmeaastaste laste osatähtsus lasteasutustes ning kolmeaastaste ja koolikohustuslike laste osatähtsus eelkoolis või lastehoius. Antud raportist selgus, et peresõbralikumad poliitikad on Rootsis, Norras, Islandil, Eestis ja Portugalis. Kõige madalamal asusid aga Šveits, Kreeka, Küpros, Ühendkuningriik ja Iirimaa. Lisaks anti ka tulemuste põhjal soovitusi, kuidas saaksid riigid enda poliitikat parandada (UNICEF, i.a).

Kuna riigiti on palju erinevusi võivad ka meetmetel olla igas riigis oma eesmärgid, nagu näiteks peredele lastega seotud kulude hüvitamine, vanemate toetamine hooldaja rollis, vanemate töö- ja pereelu ühitamise võimaldamine, soolise võrdõiguslikkuse parandamine, varase lapsepõlve arengu toetamine, ning laste õiguste tagamine ja sünnituskaitse (*European Centre for social welfare policy and research*, i.a).

Vaadates perepoliitikat kitsamalt, võtab see enda alla meetmed, mis on kõige levinumad ja tavapärasemad lastega perede heaolu ja toimetuleku toetamisel. Väga üldiselt võib neid liigitada kolmeks: toetused, teenused ja puhkused (Ainsaar, 2021).

Wennemo (1994) ja Kaufmann (2002) kirjutavad, et riiklik perepoliitika erineb pakutavate hüvede ja toetuste suuruste osas. Taolise jaotuse aluseks võivad olla erinevad poliitilised motivaatorid. Need võivad võtta enda alla näiteks vaesuse vastu võitlemist, sündimuse suurendamist, naiste tööhõives osalemist, laste heaolu, ühe leivateenijaga pere toetusi ja soolise ebavõrdsuse vähendamist (Wendt, Mischke ja Pfeirer, 2011).

1.2. Perepoliitika meetmed

Erinevad poliitikad avalduvad enamasti toetuste, teenuste või siis erinevate seaduste/normidena, keskendudes spetsiifiliselt perede vajadustele ja väljakutsetele ning püüavad luua tingimusi, mis soodustavad tervislikku, toimivat ja arenevat pereelu. Kuna perepoliitika on kompleksne ning ei sõltu ainult üksikust poliitikast, on perepoliitikat keeruline analüüsida. Oma lihtsuse tõttu kasutatakse just perepoliitika meetmeid - toetuseid, teenuseid ja puhkuseid erinevates rahvusvahelistes võrdlustes (näiteks Eurostati aruandluses), et tuua välja perepoliitika olukord ja võrdlus (Ainsaar, 2021).

Wilfried Dumon ja Joan Aldous (1979) järgi sisaldab perepoliitika samuti kolme sarnast komponenti, et tagada perede areng ja heaolu: perekondade majanduslikule tugevdamisele suunatud poliitikad; paranduspoliitikad ehk peresisestele suhetele suunatud poliitikad (nõustamiskeskused, programmid) ja lastehoiu poliitikad (lasteaiad, päevakodud).

Esimene meede on toetused, mida saavad lastega pered, hõlmates nii rahalisi hüvitisi, maksusoodustusi ja muid tugimeetmeid. Selle eesmärk on peamiselt vähendada laste vaesuse riski ja aidata lapsehoolduskohustusi täitvatel vanematel töö- ja pereelu tasakaalustada. Kõik ELi liikmesriigid pakuvad erinevat tüüpi toetusi, tavaliselt universaalsete rahaliste toetuste kujul, mida tavaliselt ei maksustata ja mis suureneb koos laste arvuga leibkonnas (Figari jt, 2007). Näiteks sünnitoetus, lapsetoetus, mitmike toetus, lasterikka pere toetus, üksikvanema toetus, elatisabi jne (Sotsiaalkindlustusamet, i.a). Lisaks on ka maksusüsteemi kaudu antav rahaline toetus, sh maksuvabastused (nt maksubaasi mittekuuluv tulu lastetoetustest); laste maksusoodustused (kogutulust maha arvatavad summad, mis ei kuulu maksustatava tulu hulka) ja laste maksusoodustused, summad, mis arvatakse maha maksukohustusest (OECD, 2024). Üldiselt lastega seotud maksusoodustused täiendavad rahalisi hüvitisi ja vastupidi (Figari jt, 2007).

Teine meede, milleks on lastega peredele suunatud teenused, aitavad peredel tulla paremini toime erinevates olukordades ja aitavad luua stabiilse keskkonna laste kasvatamiseks ja arenguks. Nendele teenustele on ligipääs kõikidel lastega peredel. Üldjuhul neid teenuseid osutab riik, mõnedel juhtudel ka erinevad organisatsioonid ja ettevõtted, mis on keskendunud perede ja laste aitamisele. Need teenused või tegevused võivad olla näiteks lastehoid, nõustamine, sotsiaalteenused ja haridusprogrammid (Samman ja Lombardi, 2019). Lisaks mõjutab positiivselt alushariduse ja lastehoiu teenuste pakkumine ja paranemine emade osalust palgatööl laste kõrvalt. Nende palgatööl osalemine aitab parandada pere majanduslikku

võimekust ja heaolu. Paremini reageerivad muutuvatele poliitilistele kontekstidele madala tööhõivetasemega emad, seda eriti kui koolieelikutele mõeldud välised lastehoiukohad muutuvad taskukohaseks (Oehrli jt, 2024).

Kolmas meede on puhkused, mille all mõeldakse ennekõike lapsehoolduspuhkust, nii rasedus- ja sünnituspuhkust, isapuhkust ja lapsendamispuhkust ning muid puhkuseid, mis on mõeldud vanematele lapse sünni, haiguse või muude oluliste sündmuste ajal. Tasuline vanemapuhkus annab töötavatele vanematele lapse sünni või lapsendamise ajal töölt vaba aega, mille eest nad saavad kogu töötasu või osa nende tavapärasest töötasust. Taoline puhkus annab vanematele aega oma imiku eest hoolitsemiseks ja temaga sideme loomiseks, samuti toitmis- ja hooldusrutiinide ning meditsiiniliste vajaduste rahuldamiseks. Lisaks on oluline puhkus ka vanematele endale, see annab aega vanematel harjuda uue elukorraldusega ja sünnituse läbinud emadele annab aega füüsiliseks taastumiseks. On loodud ka rahvusvahelised standardid, mis käsitlevad lapsehooldus-, rasedus- ja sünnituspuhkust ja/või isapuhkust, näiteks ILO C183 – emaduse kaitse konventsioon, 2000 (nr 183), mis näeb ette minimaalselt 14-nädalast tasustatud rasedus- ja sünnituspuhkust imikute emadele; ja ILO R191 – Rasedus- ja sünnituspuhkuse soovitus, 2000 (nr 191), mis on lisatud konventsioonile nr 183, pikendab rasedus- ja sünnituspuhkuse perioodi vähemalt 18 nädalani. Kuigi Euroopas ja ülemaailmselt on erinevad lapsehoolduspuhkuse tüübid seadusliku õigusega kinnitatud, siis praktikas on puhkuste kestvus ja toetus selles osas küllaltki erinev (*Center for Child Rights and Corporate Social Responsibility, 2020*).

Ainsaar (2021) toob esile, et oluline on, et poliitikad toimivad kompleksel ja seda mõjutavad ka mitmed teised demograafilised tegurid, näiteks rahvastiku struktuur, kooselulemus, tööhõive ja majanduslik toimetulek, olemasolevate laste arv, soovitud laste arv jms. Seepärast võib ühes riigis hea tulemuse andnud poliitika teises riigis mitte tulemusi anda (Ainsaar, 2021).

Just erinevate meetmete võrdlemine on üks võimalus võrrelda erinevate riikide perepoliitikat, saab võrrelda näiteks erinevaid kulutusi sotsiaaltoetustele ja vanemapuhkuse/lapsehoolduspuhkuse ning lapsehoiu süsteeme.

1.3. Perepoliitika muutus Euroopas

Linda Hantrais (1995) toob välja kolm põhjust, miks oli Euroopa Komisjon kuni 1980ndate aastate lõpuni suhteliselt tõrjuv perekonnapoliitika suhtes. Esiteks, vaated perepoliitika eesmärkidele olid riigiti vägagi erinevad. Teiseks, mitmed valitsused pidasid pereelu eraelu

valdkonnaks. Ning kolmandaks, Euroopa Liidus ning ka enamikes liikmesriikides oli sotsiaalvaldkond keskendunud pigem töötajate õigustele ning seega sai perekondade heaolu vähe tähelepanu (Hantrais, 1995).

Alates 1970. aastast on perepoliitika hakanud oluliselt muutuma. Gauthier (1996) toob välja, et muutus varasem meessoost toitja mudel, hakati aina enam arvestama poliitika kujundamisel kahe palga teenijaga pere mudelit, perede ebastabiilsust ja mitmekesisust ning samuti perede majanduslikku haavatust (Gauthier, 2002).

Alates aastast 1990 võib märgata Euroopas aina kasvavat algatuste arvu vanemluse toetamisel. Algatused olid nii riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud ning hõlmasid nii õigusaktide ja riiklike strateegiate kui ka poliitikate ja eriprogrammide ja tavade väljatöötamist (Janta, 2013).

Aastal 1992 võeti Euroopa Nõukogus vastu soovitus (*Council Recommendation…, 1992*), mille kohaselt peaks liikmesriigid naistel ja meestel võimaldama ühendada enda tööalaseid, perekondlikke ja lastekasvatamisega seotud kohustusi. Samuti kohustati liikmesriike maksma toetusi vähekindlustatud ja paljulapselistele peredele. Lisaks aastal 1996 võttis Euroopa Ülemkogu vastu direktiivi, mis kohustab kõiki liikmesriike võtma vastu seadused lapsehoolduspuhkuse reguleerimiseks, mis nägi ette 14 nädalat kestev raseduspuhkus ja vähemalt 3 kuu pikkune puhkus lapse hooldamiseks (Wendt jt , 2011).

Forssén (2000) toob välja, et erinevused perepoliitika kujunemisel on seotud eelkõige riigi- ja selle pikaajaliste kultuuriliste, usuliste, seadusandlike ja institutsionaalsete traditsioonidega. Seega iga riik tõlgendab erinevalt enda demograafilist olukorda ja toetusi peredele. Näiteks põhjamaades valib valitsus viljakuse või perestruktuuri parandamiseks selgelt sekkuva poliitika, samas liberaalse heaolumudeliga riikides, kus peetakse perekonda puutumatuks institutsiooniks, valitakse poliitika, kus sekkumine pole nii otsene (Forssén, 2000).

Eelnevalt on mainutud ajaloolist, kultuurilist, usulist jne mõju sotsiaaltoetustele. Suur mõju on avaldanud ka erinevad kriisid, mis on seotud tervise, majanduse vms valdkonnaga. Lähiminevikus võib tuua välja COVID-19 pandeemia, mis mõjutas igat riiki ja avaldas oluliselt mõju sotsiaaltoetustele. Alates 2019. aastast hakkasid tõusma sotsiaaltoetused (aeg millal hakkas levima COVID-19 pandeemia), suurem sotsiaaltoetuste kasv jäi aastasse 2020 (millal oli kriisi kõrgaeg). Kriisi alguses ei toimunud nii kiireid muutusi, suuremad muutused toimusid 2020. aastal, kui seis läks halvemaks. Kriisile reageerisid Euroopa riigid kiiresti, rakendati muudatusi valdavalt miinimumsissetuleku tagamiseks ja lisatoetuste maksmiseks, seda siis erinevates valdkondades. Üldjuhul ei tehtud muudatusi aktiveerivates meetmetes, kuna neid ei

peetud esmasteks kriisimeetmeteks. COVID-19 pandeemia puhul kohandati miinimumsissetuleku kaitse skeeme, lihtsustades toetustele kvalifitseerumist, suurendades toetussummasid või lisades sissetuleku kaitse toetusi. Enamik riike muutis oma miinimumsissetuleku süsteeme operatiivselt, need rakendusid enim 2020. aasta esimesel poolel. Kriisimeetmed keskendusid peamiselt passiivsetele toetustele (Melesk jt, 2022). Toetati sotsiaalvaldkonda laiemalt, peale tervishoiusektori ja töötute hüvitiste toetati ka peredega seotud poliitikaid. Toetati peresid, kuna paljudes peredes suurenes pandeemia tõttu majanduslik ebakindlus, vanemad kaotasid töö või pidid jääma koju lastega. See suurendas vajadust erinevate toetuste järele, et tagada laste ja perede heaolu ning toimetulek keerulistel aegadel (OECD, 2023c). Võib tuua välja ka 2021. aasta, kui toimus pea igas riigis sotsiaaltoetuste langus. Selle põhjuseks võib pidada peamiselt majandusliku taastumis ja tööhõive paranemist pärast COVID-19 pandeemiat. Olukord normaliseerus, vähenes vajadus ulatuslike sotsiaaltoetuste järele ning riikides kohandati sotsiaalpoliitikat vastavalt uutele oludele ja vajadustele (Hurley, Adăscăliței ja Staffa, 2022).

Varasemaid riike võrdlevaid uuringuid Euroopa riikide kohta on tehtud erinevaid. Töid on tehtud ka erinevate perepoliitika meetmete osas. Võib tuua välja Anna Bagirova, Natalia Blednova ja Aleksand Neshataev (2023) uuringu, mis keskendub Euroopa riikide vanemapuhkuste poliitikate võrdlemisele klasteranalüüsi abil. Töös sooviti selgitada välja lapsehoolduspuhkuse poliitikaga seotud poliitikate tulemuste erisus Euroopa riikide klastrite lõikes. Selgitada välja kas Euroopa riikide rühmad, mis on kujunenud vastavalt vanemapuhkuse poliitika tunnustele, sarnanevad geograafilise asetuse osas; samuti milline klaster sisaldab enim Kesk- ja Ida-Euroopa riike?; ning kui erinevad on vanemapuhkuse poliitikaga seotud tulemused nendes riikide gruppides?. Töös selgus, et geograafiline põhimõte ei vasta tõele. Selgus, et Kesk- ja Ida - Euroopa ning Lääne-Euroopa riikide rühmades on suhteliselt sarnased näitajad. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide osas selgus, et need asusid enamasti samas klastris, selle põhjuseks toodi välja ajalooline mõju. Samuti järeldati, et tekkinud kolm klastrit ei erinenud soopoliitika tulemuste poolest ning et vanemapuhkuse poliitika võib aidata kaasa soolise ebavõrdsuse vähendamisele riigis (Bagirova, Blednova ja Neshataev, 2023).

Üldisem perepoliitika meetmete võrdlev uuring *"Types of Public Family Support: A Cluster Analysis of 15 European Countries"* (2011) keskendub aga peredele antava avalike toetuste mitmekesisusele. Töös lähtutakse Korpi eristusest kahepalgalise ja üldise peretoetuse vahel, kasutatakse perepoliitika näitajaid, et tuvastada Euroopa Liidu riikliku peretoetuse tüüpe. Uuringus kasutati klasteranalüüsi ja see lähenemine võimaldas leida pluralistlikke

poliitikasuundi. Tulemusteks saadi viis erinevat perepoliitika klastrit: üldine peretoetuste klaster, kahepalgalise toetusklaster, pluralistlik poliitika klaster ja kaks madalat toetuse klastrit. Tulemustest selgus, et tekkinud viis klastrit selgitavad hästi poliitiliselt soovitud tulemusi puudutavaid rahvusvahelisi erinevusi. Kõige paremini said hakkama kahepalgaline toetusklaster, kuhu kuulusid Põhjamaad (Taani ja Rootsi) ning pluralistlik klaster (Prantsusmaa, Belgia ja Soome). Kaks madalat toetust pakkuvat klastrit toimisid kõige halvemini (Lõuna-Euroopa riigid, ka Holland, Iirimaa ja Ühendkuningriik). Üldine peretoetuste klaster (Austria, Saksamaa ja Luksemburgiga) jääb nende vahele (Mischke, 2011).

Lisaks on loodud ka Euroopa komisjoni poolt platvorm *„European Platform for Investing in Children"* (EPIC), mis tegutses aastatel 2013-2021 ja sisaldab peamiselt Euroopa Liidu kohta kirjandust ja uurimistöid erinevate laste- ja perepoliitikaga seotud küsimustes (European Commission, i.a). EPIC platvorm lihtsustab teabevahetust laste- ja perepoliitikaga seotud poliitikate ja tavade kohta, eesmärgiga aidata lastel ja nende peredel tulla toime majanduskriisist tulenevate väljakutsetega ja anda poliitikakujundajatele, teadlastele ja sidusrühmadele lühiülevaateid laste heaolu ja arenguga seotud teemadest, seda erinevate riikide kohta. Platvorm käivitati 2013. aastal ja see lähtub Euroopa Komisjoni soovitusest „Lastesse investeerimine – ebasoodsate olukordade tsükli katkestamine" (Roy, 2015). Teemadena on seal käsitletud näiteks finantskriisi mõju lastehoiule, hariduslikke erivajadusi, vanemapuhkuse korraldust ning alushariduse ja -hoiu kvaliteeti ja mõju. Aastatel 2018–2021 kirjeldati EPIC iga-aastastes temaatilistes aruannetes EL-i liikmesriikide laste- ja perepoliitika muutusi ja arenguid eelneval aastal (European Commission, i.a).

1.4. Riikide klassifitseerimine perepoliitika alusel

Igas riigis on erinevad sotsiaal-ja perepoliitika meetmed, samuti erinevad ka perepoliitika eesmärgid. Seega erinevad riigid üksteisest võimaluste poolest, neid erinevusi kirjeldades saab riigid rühmitada mudeliteks. Kuna aga perepoliitika on oma definitsioonilt ebaselge ja sellel on erinevaid eesmärke on keeruline klassifitseerida üheselt sarnaseid riike perepoliitika osas. Aastate jooksul on mitmed autorid rühmitanud riike erinevalt (Forssén, 2000). Üheks levinumaks tüpoloogiaks on Gøsta Esping-Anderseni riikide jaotus, mille ta esitas oma teoses *"The Three Worlds of Welfare Capitalism"* (1990). Esping-Andersen jagas heaoluriigid kolme põhilisse kategooriasse, lähtudes nende sotsiaalpoliitikast ja heaolupoliitika mudelitest. Autor keskendus oma klassifikatsioonis sellele, kuidas erinevad heaoluriigid suudavad vähendada sotsiaalset ebavõrdsust ja pakkuda turvalisust oma kodanikele. Tema töö on andnud olulise panuse ja mõjutanud arusaamu sotsiaalpoliitikast ja heaoluriikide toimimisest.

Esping-Andersen (1990) on jaotanud riigid järgnevalt:

1) Liberaalsed heaoluriigid. Nendes riikides on sotsiaaltoetused suhteliselt tagasihoidlikud ja on sageli seotud vajaduspõhise abiga. Riiklik sekkumine on minimaalne ja rõhk on turumehhanismidel. Selle mudeli näideteks on Ameerika Ühendriigid, Kanada, Austraalia.
2) Konservatiivsed heaoluriigid. On oluline roll olnud kirikul, seega iseloomustab neid riike peresid toetav poliitika. Sotsiaaltoetused on seotud töötajate ja tööandjate vaheliste kokkulepetega ning traditsiooniliste peremudelitega. Vähem on rõhku universaalsetel hüvedel. Mudeli näideteks on Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia ja Austria.
3) Sotsiaaldemokraatlikud heaoluriigid. Nende riikide puhul on sotsiaaltoetused universaalsed ja head. Rõhk on võrdsusel ja universaalsel heaolul. Riiklik sekkumine suur, iseloomustab suur dekommodifikatsioon ehk turust sõltumatu heaolu pakkumine. Selle rühma alla kuuluvad Skandinaavia riigid Rootsi, Norra ja Taani (Esping-Andersen, 1990).

Toetudes Esping-Anderseni riikide jaotusele on pakutud erinevate autorite poolt välja ka alternatiivseid tüpoloogiaid, kus on kontrollitud antud tüpoloogiat või siis seda arendatud edasi. Näiteks Anne H. Gauthier (2002) on toetunud perepoliitika režiimide väljatöötamisel Esping-Anderseni jaotusele. Gauthier on toonud välja lisaks Esping-Anderseni kolmele mudelitele ka neljanda - Lõuna-Euroopa mudeli . Mida iseloomustab madal toetuste tase ja puuduv riiklikult garanteeritud miinimumsissetulek (Gauthier, 2002). Autor analüüsis 22 riigi perepoliitika

tunnuseid eraldi neljas riikide rühmas. Analüüsi aluseks on otsesed ja kaudsed rahalised toetused ja toetus töötavatele vanematele. Gauthier uurib rühmade püsivust ajalises arengus (1970nendatest kuni 1990ndateni). Ta leiab et rühmad pole stabiilsed ja neljane heaoluriikide jaotus on olnud hiline, alles 1990 eristusid klastrid selgemini, kui sarnasusi on rühmade vahel siiski. Gautheri riikide jaotus ja iseloomustus on kujutatud tabelis 1.

Tabel 1. Perepoliitika tüübid 1980ndate lõpus ja 1990ndate alguses

Poliitikarežiim	Üldised tunnused	Rahaline toetus	Toetus töötavatele vanematele	Riigid
Sotsiaal-demokraatlik	Universaalsed riiklikud toetused, suur tähelepanu soolisele võrdsusele.	Keskmine universaalsed rahalised toetused, kõrge tasemega muud toetuse liigid, mille tõttu on laste vaesuse tase madal.	Kõrge toetuste tase mõlemale vanemale. Pikk vanema-ja lapsehoolduspuhkus, head lastehoiu võimalused.	Taani Soome Norra Rootsi
Konservatiivne	Riiklikud vanemapuhkused varieeruvad sõltuvalt vanemate tööalasest staatusest, traditsiooniline lähenemine sugudevahelisele tööjaotusele.	Keskmise ja kõrge tasemega rahalised toetused.	Keskmise tasemega toetused. Pikk vanemapuhkus (mõnes riigis), limiteeritud lastehoiuvõimalused.	Austria Belgia Prantsusmaa Saksamaa Iirimaa Luksemburg Holland
Lõuna-Euroopa	Segu universaalsetest ja erasektori poolt pakutavatest toetustest ning teenustest. Puudub riiklikult garanteeritud miinimumsissetulek.	Madal rahaliste toetuste tase. Kõrge laste vaesuse tase.	Madal toetuste tase.	Kreeka Itaalia Portugal Hispaania
Liberaalne	Madala tasemega peretoetused, toetus vaid vaesematele.	Toetused üldiselt madala tasemega, suhteliselt kõrged toetused vaesematele.	Madal toetuste tase. Lastehoiuteenuste pakkumisel vastutus vanematel ja erasektoril.	Austraalia Kanada Jaapan Uus-Meremaa Šveits Suurbritannia USA

Allikas: Gauthier, 2002

Lõuna-Euroopa mudeli on toonud sisse ka Jane Millar ja Andrea Warman (1996). Autorid võrdlesid heaoluriike keskendudes peamiselt sellele, kuidas riigid toetavad perekondi ning töö- ja pereelu ühitamist. Nad klassifitseerisid riigid oma mudelis kolme tüüpi süsteemiks, lähtuvalt siis peretoetustest ja sotsiaalpoliitikast, kus kaks esimest sarnanevad Esping-Anderseni

jaotusele. Esimesse rühma kuuluvad Skandinaavia riigid, kus rõhk on kehtivatel individuaalsetel ja kodanikuõigustel. Teise rühma kuuluvad üldiselt Mandri-Euroopa riigid (Austria, Belgia, Prantsusmaa, Saksamaa, Iirimaa, Luksemburg, Holland). Individualism on vähe arenenud, kohustused enam tuumperkonnal. Kolmandasse rühma kuuluvad Portugal, Hispaania, Itaalia ja Kreeka ehk Lõuna-Euroopa riigid. Nende riikide puhul on suurem tähtsus perekonnal, riigipoolne toetus on väikelastele väike ja samuti pole abi töötavatele vanematele. Abi on mõeldud eelkõige üksikute jaoks (Forssén, 2000; Millar ja Warman, 1996).

1.5. Probleemiseade

Perepoliitika on lai valdkond ning mõjutab oluliselt perede heaolu ja arengut. Erinevate riikide perepoliitika meetmete võrdlus aitab mõista paremini poliitikate erinevusi ja tõhusust ning võimaldab tuvastada seoseid sotsiaalsete näitajate ja poliitikate vahel. Antud töö eesmärgiks on Euroopa Liidu riikide rühmitamine pere- ja sotsiaalpoliitika meetmete alusel, et analüüsida riikidevahelisi erinevusi ja sarnasusi.

Töö ülesanneteks on:

1) koguda kokku erinevate Euroopa riikide kohta tunnused, mida iseloomustavad pere-ja sotsiaalpoliitika meetmeid (toetused, puhkused või lastehoid).
2) kirjeldada aastate lõikes riikide erinevusi perepoliitika meetmete osas, leida kuidas on muutunud riikide perepoliitikad ning mille alusel riigid omavahel erinevad;
3) rühmitada ehk klassifitseerida sarnased riigid perepoliitika meetmete alusel rühmadesse ja analüüsida erinevate rühmade erinevusi.

Riikide rühmitamise tulemusel soovin saada vastused järgnevatele uurimisküsimustele:

1) Millised muutused on toimunud aastatel 2010-2021 Euroopa riikide perepoliitika meetmete osas?
2) Millistesse rühmadesse võib jagada Euroopa riigid lähtuvalt perepoliitika kolmest meetmete rühmast – toetused, puhkused, lastehoid?

Töö tugineb perepoliitika teoreetilistele raamistikele, sealhulgas Wilfried Dumoni ja Joan Aldouse (1979) poolt välja toodud komponentidele, mis hõlmavad perekondade majanduslikku tugevdamist, peresiseseid suhteid ja lastehoiu poliitikaid. Mida võib lühidalt võtta kui toetused ja teenused peredele ning lastehoid. Lisaks ka mitmete teiste uurijate (näiteks Ainsaar, 2021; Samman ja Lombardi, 2019) tööd, mis käsitlevad poliitikameetmete mõju perede heaolule

erinevates sotsiaalsetes ja majanduslikes kontekstides. Töös on riikide klassifitseerimisel toetatud Anne H. Gauthieri riikide jaotusele, mis on kirjeldatud tabelis 1.

2. METOODIKA

2.1 Kasutatavad andmed

Käesolevas töös on võrdluse aluseks perepoliitika meetmed – toetused kokku, peretoetused, puhkused ja lastehoid. Kvantitatiivsete andmete põhjal võrreldakse erinevaid Euroopa riike, analüüsi on kaasatud 22 riiki. Riikide valik on tehtud Euroopa Liitu 2024. aastal kuuluvate riikide põhjal. 2024. aastal kuuluvad Euroopa Liitu järgmised riigid – Austria, Belgia, Bulgaaria, Horvaatia, Küpros, Tšehhi, Taani, Eesti, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Ungari, Iirimaa, Itaalia, Läti, Leedu, Luksemburg, Malta, Holland, Poola, Portugal, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Hispaania ja Rootsi (European Union, i.a).

Analüüsist on jäetud välja viis riiki Küpros, Bulgaaria, Malta, Horvaatia ja Rumeenia. Antud riigid on jäetud välja, kuna Eurostatis puudusid mõne tunnuse osas Küprose kohta andmed ja OECD-s puudus Bulgaaria, Malta, Horvaatia ja Rumeenia kohta andmed.

Antud töös on andmed järgmiste riikide kohta – Austria, Belgia, Eesti, Hispaania, Holland, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Leedu, Luksemburg, Läti, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Taani, Tšehhi ja Ungari.

Andmeanalüüsis kasutatakse Eurostati ja OECD 2010-2021. aasta andmeid. Valitud on antud ajavahemik, kuna nendel aastatel on olemas kõige rohkem andmeid.

Eurostat on Euroopa Komisjoni statistikaamet, mille eesmärk on üleeuroopalise statistika ja näitajate avaldamine, mis võimaldavad riike ja piirkondi võrrelda. Andmete avaldamisega aidatakse kaasa EL liikmesriikides, kandidaatriikides ja Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni liikmesriikides kasutatava statistilise metoodika ühtlustamisele (määrused, klassifikatsioonid ja meetodid). Sealsed andmed on tasuta kättesaadavad nii tavakodanikele kui ka otsuste tegijatele (Euroopa Komisjon, i.a). OECD on Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni, mis tegeleb eelkõige majanduspoliitikaga - üldine teabevahetus, andmete kogumine, statistiline analüüs, strateegiad ja prognoosid. Selle peamine eesmärk on toetada liikmesriikide majanduspoliitika-alast koostööd. Lisaks majanduspoliitikale tegeleb OECD ka muude valdkondadega, mis on seotud majandusarenguga: tervishoid, haridus, tehnoloogia, keskkond, innovatsioon, tööturg, sotsiaalpoliitika jne (Haridus-ja teadusministeerium, i.a).

2.2 Tunnused

Töö teoreetilises osas oli toodud välja, et perepoliitika avaldub peamiselt toetuste, teenuste või erinevate seaduste/normidena (Ainsaar, 2021). Toetudes eelnevale põhineb analüüs kolmel tunnuse grupil: toetused, lastehoid ja puhkused.

Esimene tunnuste grupp on **toetused**. Toetused on jaotatud kaheks osaks: sotsiaaltoetused kokku ja pere-ja lastega seotud toetused. Oluline on analüüsida mõlemat osa eraldi, kuna sotsiaaltoetused annavad eelkõige üldise sotsiaalse toetuse tausta, mis on oma ulatuselt laiem ja sisaldab erinevaid sotsiaalvaldkondi (lapsed ja hoolekanne, tervise edendamine, ravi ja ravimid ning pension) (Sotsiaalministeerium, 2024). Pere- ja lapsetoetused näitavad aga kitsamalt vaid laste ja peredega seotud toetusi ja on suunatud vaid lastega peredele (peretoetused, vanemahüvitis, elatisabi ja vanemapuhkuse toetused) (Sotsiaalministeerium, 2024). Analüüsi on kaasatud neli tunnust ja andmed on Eurostatist ja OECD-st:

1) sotsiaaltoetused kokku
2) kulud pere-ja lastetoetustele
3) kulutused pere-ja lastetoetustele liikide lõikes:
    a) perioodilised rahalised hüvitised
    b) ühekordsed rahalised hüvitised
    c) mitterahalised hüvitised
4) rasedus- ja lapsehoolduspuhkusega seotud kulud

Tunnuste mõõtühikuna on kasutatud protsent sisemajanduse koguproduktist (SKP), see näitab mingi summa või väärtuse osakaalu riigi sisemajanduse koguproduktis ehk teatud aja jooksul toodetud kaupade ja teenuste lõpptoodangu väärtusest (Eurostat, 2023). Valitud on mõõtühikuks protsent SKP-st, kuna selle kaudu saab anda kõige selgemalt edasi riikide erinevust aastate lõikes.

Sotsiaaltoetused kokku:

1) Sotsiaaltoetused kokku (*Total expenditure on social benefits*). Antud tunnuse alla lähevad rahalised või mitterahalised ülekanded leibkondadele ja üksikisikutele, et vabastada nad erinevatest riskidest ja aidata tulla toime igapäevaeluga. Tunnuse alla lähevad sotsiaalkaitsetoetused; halduskulud; tervishoid; sotsiaalne tõrjutus; toetused puudega inimestele; eluaseme, töötusega, eakatega, perede/lastega seotud toetused; ning muud sotsiaalvaldkonnaga seotud kulud. Kulutused sotsiaaltoetustele on toodud töös välja % SKP-st (Eurostat, 2024a).

Pere- ja lapsetoetused:

2) Kulud pere-ja lastetoetustele (*Social expenditure on families and children*). Tunnuse all on toetused, mis on suunatud lastega peredele, eesmärgiga aidata neid toime tulemisel. Kulutused tuuakse välja % SKP-st (Eurostat, 2024b).
3) Kulutused pere-ja lastetoetustele liikide lõikes (*Expenditure. Tables by benefits - family/children function*). Tunnuse all on toodud välja kolme liigi lõikes eraldi tunnusena kulutused pere-ja lastetoetustele (Eurostat, 2024c):
    a) perioodilised rahalised hüvitised
    b) ühekordsed rahalised hüvitised
    c) mitterahalised hüvitised
    d) Rasedus- ja lapsehoolduspuhkusega seotud kulud *(Social Expenditure - Maternity and parental leave).* Tunnuse all on rahalised toetused, mis on seotud rasedus- ja lapsehoolduspuhkusega. Tunnuse puhul puuduvad või on osaliselt puudulikud 2020 ja 2021. aasta andmed, antud aastaid ei kaasata analüüsi. Kulutused rasedus- ja lapsehoolduspuhkustele tuuakse analüüsis välja % SKP-st (OECD, 2024a).

Tunnuste esitamiseks on valitud aastate keskmine protsent SKP-st, kuna see annab kõige selgemini edasi kui palju SKP-st läheb mingi liigi alla ja lihtsustab analüüsi.

Teine tunnuse grupp on **puhkused**. Puhkuste all on toodud välja emade kui ka isade tasustatud puhkuste pikkus nädalates. Analüüsi on kaasatud kolm tunnust ja andmed on pärit OECD-st (2024b):

1) Rasedus ja sünnipuhkuse kestvus (*Lenght of maternity leave*). Tunnus näitab emadele pakutava sünnituspuhkuse kestvust nädalates, mis on saadaval vahetult enne ja pärast sünnitust. Selle perioodi jooksul on ema töökoht kaitstud;
2) Töökohakaitsega vanemapuhkuse kestvus (*Lenght of parental leave with job protection availabe to mothers*). Tunnus näitab rasedus- ja sünnituspuhkusele järgnevat nädalate arvu, mille ema võib võtta lapsehoolduspuhkuseks, arvestamata palgatingimusi, ning tema töökoht jääb alles;
3) Tasustatud isapuhkuse kestvus (*Lenght of paid father-specific leave*). Tunnus näitab tasulise puhkuse nädalate arvu, mis on ette nähtud ainult isadele, sealhulgas õigused tasulisele isapuhkusele, isakvoodid või tasustatud vanemapuhkuse perioodid, mida saab kasutada ainult isa ja mida ei saa üle kanda emadele (OECD, 2024b).

Kolme tunnuse puhul on aastatel 2010-2013 puudu andmed Läti, Leedu ja Sloveenia kohta.

Algselt oli analüüsi kaasatud ka tunnus - Tasustatud rasedus- ja sünnituspuhkuse ning lapsehoolduspuhkuse kogukestus. Tunnus näitab nädalate koguarvu, mille jooksul saab ema pärast lapse sündi olla tasulisel puhkusel, kombineerides nii rasedus- ja sünnituspuhkust kui ka lapsehoolduspuhkust. Tunnus jäi analüüsist välja, põhjusel kuna andmete õigsuse osas tekkis kahtlusi ja tunnuse kombinatsioon on ebaselge.

Kolmas tunnuse grupp on **lastehoid**. Lastehoid kuulub lastega peredele suunatud teenuste alla, selle eesmärk on aidata peredel tulla toime ja anda vanematele võimalus käia tööl. Seda teenust osutab riik, lisaks ka erinevad organisatsioonid ja ettevõtted (Samman ja Lombardi, 2019; Oehrli jt, 2024). Analüüsi on kaasatud kolm tunnust ja need on pärit Eurostati-st:

1) Ainult vanemate hooldatavad alla kolme aastased lapsed (*Children cared only by their parents by less then 3 years - % over the population of each age group*). Tunnus näitab alla kolme aastaste laste osatähtsust, kelle eest hoolitsesid vaid nende vanemad. Tunnust antakse edasi protsent vanuserühma elanikkonnast. Antud tunnuse puhul puuduvad 2020. aasta Itaalia andmed (Eurostat, 2024d);
2) Ametlikus lastehoius või muus asutuses käivad alla kolme aasta vanused lapsed (*Children in formal childcare or education by less then 3 years and from 1 to 29 hours - % over the population of each age group*). Tunnus näitab alla kolme aastaste laste osakaalu, kes käivad lastehoius või mõnes muus asutuses 1 kuni 29 tundi nädalas. Tunnust antakse edasi protsent vanuserühma elanikkonnast. Antud tunnuse puhul puuduvad 2010. aasta Poola andmed ja 2020. aasta Itaalia andmed (Eurostat, 2024e).
3) Ametlikus lastehoius või muus asutuses käivad lapsed alates kolmandast eluaastast kuni minimaalse koolikohustusliku vanuseni (*Children in formal childcare or education by from 3 years to minimum compulsory school age and from 1 to 29 hours - % over the population of each age group*). Tunnus näitab laste osakaalu, kes käivad lastehoius või mõnes muus asutuses 1 kuni 29 tundi nädalas. Tunnust antakse edasi protsent vanuserühma elanikkonnast. Antud tunnuse puhul puuduvad 2010. aasta Poola andmed ja 2020. aasta Itaalia andmed (Eurostat, 2024f).

2.3.Analüüsimeetodid

Antud töös analüüsitakse esmalt kolme perepoliitika ja sotsiaalpoliitikaga seotud meedet, toetused, puhkused ja lastehoid, erinevate riike kaupa ja kirjeldatakse erinevaid muutusi aastate lõikes. Erinevusi esitatatakse tulpdiagrammidel. Riikide järjekord on diagrammidel lähtuvalt religioonist ja kasutatud on United Nations-i Euroopa geograafiliste piirkondade koosseisu.

Piirkonnad põhinevad mandripiirkondadel, mis on jaotatud alampiirkondadeks ja vahepiirkondadeks (United Nations, i.a). Piirkonnad ja selle koosseis on kujutatud tabelis 2.

Tabel 2. Analüüsi kaasatud 22 riigi jaotus piirkonna alusel

Põhja-Euroopa	Lääne-Euroopa	Lõuna-Euroopa	Ida-Euroopa
Taani	Austria	Kreeka	Tšehhi
Soome	Belgia	Itaalia	Ungari
Rootsi	Prantsusmaa	Portugal	Poola
Eesti	Saksamaa	Sloveenia	Slovakkia
Iirimaa	Luksemburg	Hispaania	
Läti	Holland		
Leedu			

Allikas: United Nations

Teiseks toimub klasteranalüüsi abil sarnasuse alusel riikide klasterdamine ehk rühmitamine erinevatesse klastritesse ehk rühmadesse. Analüüsis on kasutatud hierarhilist klasteranalüüsi meetodit, mille abil on võimalik näha üksteises sisalduvate klastrite järkjärgulist tekkimist. Valitud on hierarhiline klasteranalüüs, kuna läbi selle saab hea ülevaate klasterduse käigust ning igas selle etapis võetakse arvesse kõiki võimalikke klastri liitusid, mis minimeerib rühmasisese vea ruutude kogusumma suurenemist ehk toimub teabekao minimaalne suurenemine (Młodak, 2021).

Klasteranalüüsi tegemiseks on leitud iga tunnuse keskmised aastatel 2010-2021. Leitud on aastate keskmised, kuna aastate lõikes ei tulnud välja väga suuri muutusi ja keskmiste kaudu saab anda edasi laiemalt tunnuste muutust ajas. Klassifitseerimiseks on valitud Wardi meetod, kus klastrite vaheline kaugus arvutatakse klastrite tsentroidide ehk tunnuste keskmiste vahelise eukleidilise kaugusena (Tooding, 2015). Erinevate riikidevaheliste kauguste mõõtmiseks on kasutatud klasteranalüüsis eukleidese ruutkaugust, kuna see vastab paremini Wardi meetodi mõttele.

Klasteranalüüsi tulemused visualiseeritakse dendrogrammi ehk klasterduspuu abil. Dendogramm näitab eristatavaid etappe, kus rühmad eraldatakse või ühendatakse. Läbi selle saab anda edasi, mis riigid on tunnuste osas sarnased ja millised erinevad ning millised rühmad tekivad klasterdamise käigus. Klastrite arvu valik on analüüsis tehtud lähtuvalt tunnustest.

Lisaks on toodud välja tabelina klasterdamise aluseks olevate tunnuste lõikes tekkinud klastrite keskpunktid ehk keskmised näitajad. See aitab mõista paremini joonist ja annab sisulist kirjeldust.

Analüüsi puhul on tähtis selgitada välja, kuidas erinevad analüüsi kaasatud Euroopa riikide perepoliitikad. Samuti vaadata, kuidas on need ajas muutunud. Lisaks on oluline klassifitseerida ehk rühmitada analüüsi kaasatud riigid erinevate meetmete alusel ning analüüsida tekkinud riikide rühmade eripärasid.

Töös on analüüsimiseks kasutatud SPSS andmetöötlus programmi ja tabelarvutusprogrammi Microsoft Excel.

3. ANALÜÜS

3.1. Perepoliitika meetmete võrdlus aastate ja riikide lõikes

3.1.1. Sotsiaaltoetused kokku

Joonis 1 näitab kuidas on aastatel 2010-2021 muutunud sotsiaaltoetuste protsent SKP-st. Üldiselt on riikide lõikes erinevused ning aastate lõikes on toimunud muutusi. Suuremad või väiksemad muutused sotsiaaltoetuste protsendi osas SKP-st on riikide lõikes toimunud enam vähem samal ajal. Protsendi järsk tõus kõikides riikides on toimunud aastal 2020. Järgmisel aastal on aga protsent langenud kõikides riikides peale Läti. Paljudes riikides enne 2020. aasta järsku tõusu on eelnevate aastate jooksul sotsiaaltoetuste protsent SKP-st langenud, näiteks Portugalis, Sloveenias, Slovakkias, Hollandis, Iirimaal, Ungaris, Prantsusmaal, Taanis ja Belgias. Enne järsku tõusu 2020. aastal on protsent aga tõusnud Tšehhis, Saksamaal, Lätis, Leedus ja Luksemburgis.

Sotsiaaltoetuste protsent SKP-st on kõikide riikide lõikes alla 38%-i (joonis 1). Madalaim on protsent Eestis, Lätis, Leedus ja Slovakkias. Nendes riikides jääb protsent aastate lõikes alla 20%-i. Üle 30% on tõusnud SKP protsent Austrias, Belgias, Taanis, Soomes, Prantsusmaal, Saksamaal, Itaalias, Hollandis ja Hispaanias. Kõige suuremad on sotsiaaltoetuste protsendid SKP-st Prantsusmaal, olles aastate lõikes üle 30%-i.

Võrreldes omavahel aastaid 2010 ja 2021 on toetuste SKP% toimunud suuremad positiivsed muutused Itaalias, Hispaanias, Austrias, Prantsusmaal ja Poolas. Kõige negatiivsem muutus on toimunud Iirimaal, aastal 2010 oli protsent 25,4 ning aastaks 2021 oli protsent langenud 13,7-ni. Langusi toimus ka veel näiteks Ungaris ja Taanis, aga nende puhul polnud SKP protsendi langus suur.

Piirkonniti on erinevused märgatavad. Kõige suurem on sotsiaaltoetuste protsent SKP-st aastate lõikes Lääne-Euroopa ja Lõuna-Euroopa riikides. Kus aastatel 2020 ja 2021 on pea igas riigis olnud protsent üle 25%-i. Osaliselt on samal tasemel ka Põhja-Euroopa riigid - Rootsi, Soome ja Taani, kus toetused on üle 25%-i. Eesti, Läti, Leedu ja Iirimaa puhul jääb aga protsent SKP-st alla 20%-i. Ida-Euroopa riigid sarnanevad Eesti, Läti, Leedu ja Iirimaaga.

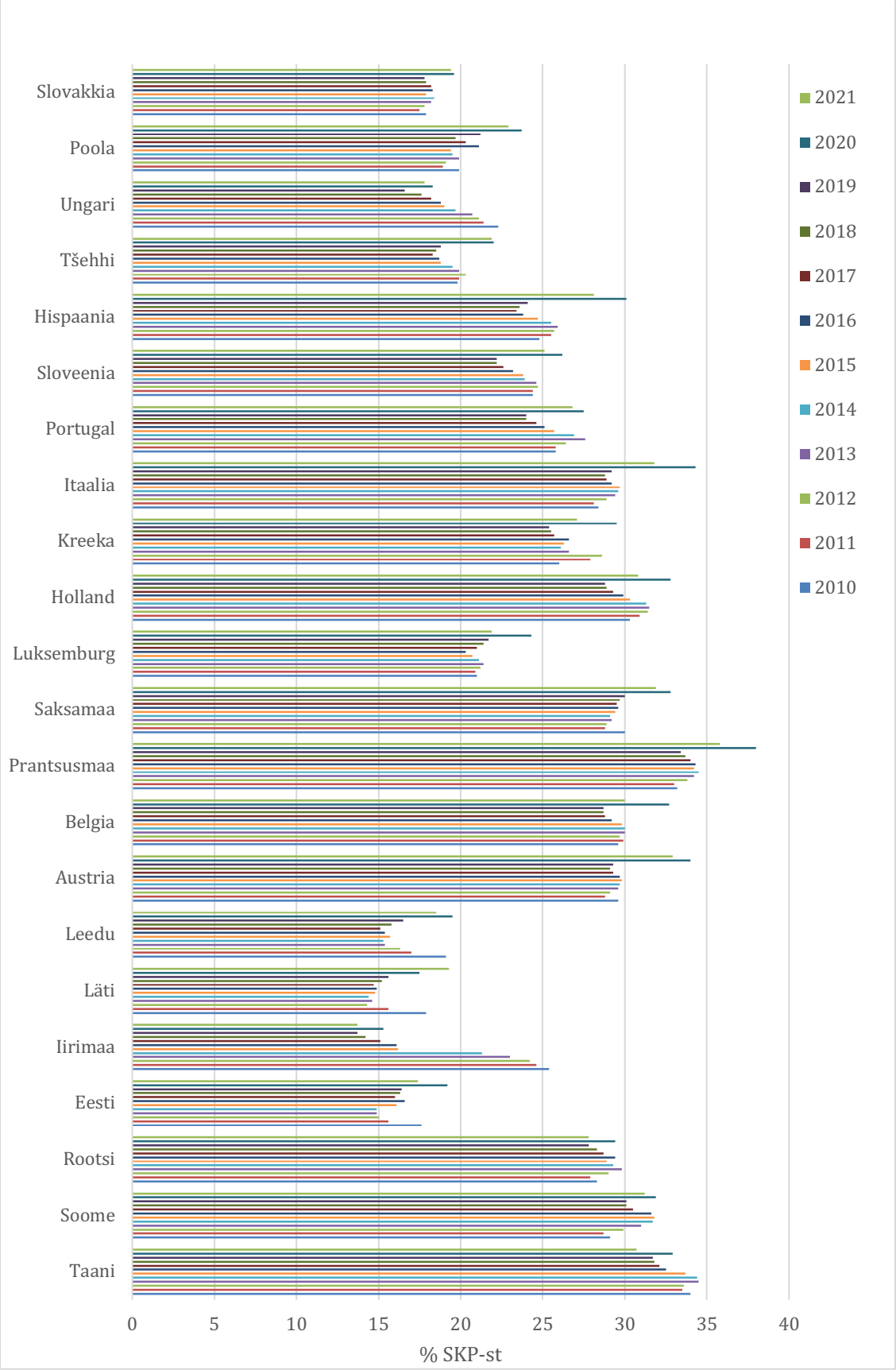

Joonis 1. Sotsiaaltoetused kokku, % SKP-st (Eurostat, 2024a).

3.1.2. Pere-ja laste toetused

3.1.2.1. Kulutused pere-ja laste toetustele

Joonisel 2 on kujutatud kulutused pere-ja laste toetustele SKP-st aastatel 2010-2021. Riikide lõikes on pere- ja lastetoetuste protsent SKP-st vägagi erinev. Samuti on aastate jooksul toimunud riikides muutusi. Muutused erinevates riikides on toimunud enamvähem samadel aegadel. Üks suuremaid muutusi on toimunud toetuste osas 2020. aastal, kus kõikides riikides protsendid tõusid või jäid samaks. Muutus toimus ka 2021. aastal, pea igas riigis langes või jäi samaks toetuste protsent, ainuke riik, kus toimus protsendi tõus, oli Läti.

Kõige suurem on pere-ja lastetoetuste protsent SKP-st Taanis (joonis 2), samuti on suhteliselt suur ehk üle 3% ka Saksamaal, Luksemburgis ja Soomes, hilisematel aastatel ka Poolas. Madalaim on kulutuste protsent SKP-st aga Itaalias, Portugalis, Hispaanias, Kreekas ja Hollandis. Nendes riikides jääb see aastate lõikes enamvähem alla 1,5%-i.

Võrreldes aastaid 2010 ja 2021, on toimunud kõige suurem kulutuste protsendi tõus pere- ja laste toetustes Poolas, aastal 2010 oli protsent 1,3, kuid aastaks 2021 oli protsent tõusnud 3,4-ni. Lisaks toimus suurem protsendi tõus ka Saksamaal, Kreekas ja Lätis. Kõige suurem protsendi langus pere-ja laste toetused SKP-st toimus Iirimaal, aastal 2010 oli protsent 2,9 aastaks ning 2021 oli protsent langenud aga 1,1-ni. Suurem langus oli ka Ungaris, Taanis ja Luksemburgis.

Piirkonniti esineb sarnasusi. Suhteliselt kõrge on protsent kulutustes pere-ja laste toetustele SKP-st Lääne-Euroopa riikides, välja arvatud Hollandis. Samuti on osaliselt kõrge Põhja-Euroopas, Soome, Rootsi ja Taani. Keskmisel tasemel on Ida-Euroopa riigid, lisaks ka Põhja-Euroopast Eesti, Läti, Leedu ja Iirimaa. Madalaim on protsent Lõuna-Euroopa riikides.

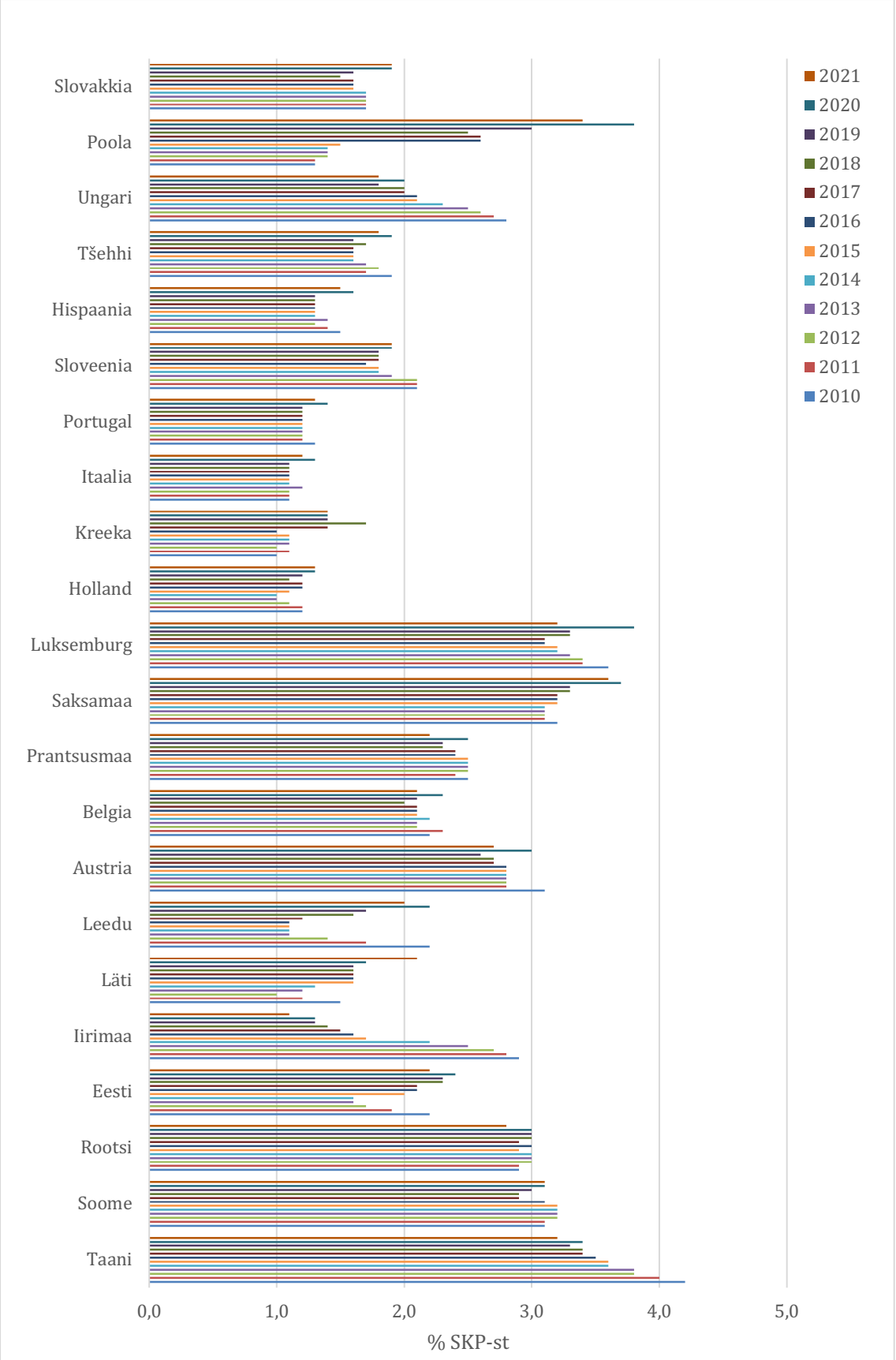

Joonis 2. Kulutused pere-ja laste toetustele, % SKP-st (Eurostat, 2024b).

3.1.2.2. Kulutused pere-ja lastetoetustele liikide lõikes

Joonisel 3 on kujutatud Euroopa riikide kulutused (keskmine % SKP-st) pere-ja lastetoetustele liikide lõikes aastatel 2010-2021. Vaadatud on aastate kulutuste keskmine % SKP-st, kuna aastate lõikes pole riikides toimunud suuri muutusi.

Toetuste liikide lõikes on enamus riikides osakaalult suurim kulutuste liik perioodilised rahalised hüvitised. Kulutused toetustele SKP-st on selles liigis suurim Luksemburgis keskmiselt 2,4%-i SKP-st (joonis 3). Keskmiselt üle 1,5% SKP-st on ka toetus selles liigis Eestis, Iirimaal, Austrias, Belgias, Saksamaal, Tšehhis ja Ungaris. Kõige madalam on aga Hispaanias, keskmiselt 0,5%-i SKP-st, suhteliselt madal on ka Hollandis ja Portugalis.

Ühekordsete rahaliste hüvitiste osakaal toetustes on üldiselt väga väike. Kõige suurem on osakaal Kreekas, kus see on keskmiselt 0,3%-i SKP-st. Suurem on see veidi ka Prantsusmaal, Austrias, Belgias ja Luksemburgis. Ühekordsete rahaliste hüvitiste osakaal toetustes on null Tšehhis, Taanis, Eestis, Soomes, Saksamaal, Itaalias, Hollandis, Portugalis ja Rootsis.

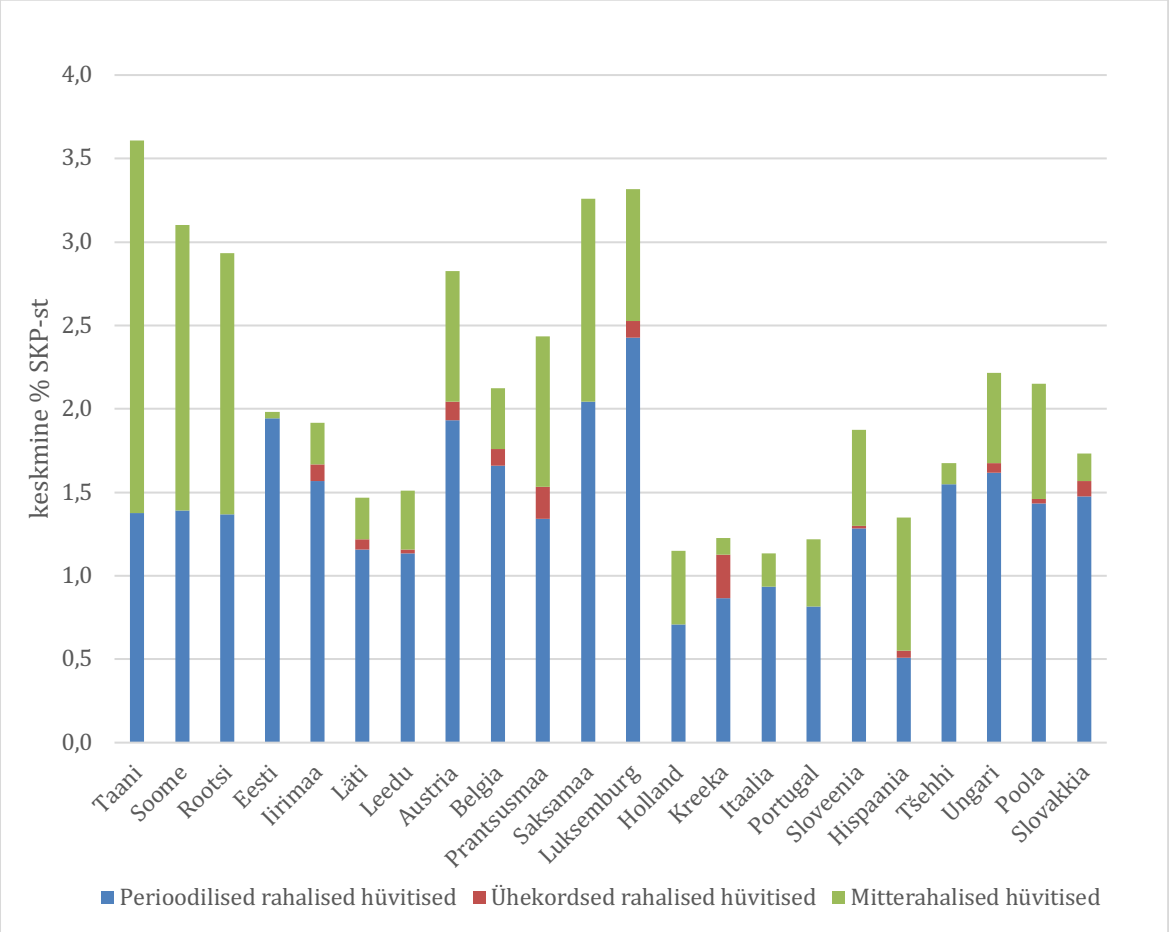

Joonis 3. Kulutused pere-ja lastetoetustele liikide lõikes, aastate 2010-2021 keskmine % SKP-st (Eurostat, 2024c).

Mitterahaliste hüvitiste osakaal toetustes on riikide osa väga erinevad. Kõige suurem on selle osakaal Taanis, kus see on keskmiselt 2,2%-i SKP-st. Kõrge, keskmiselt üle 1,5%-i SKP-st, on mitterahaliste hüvitiste osakaal ka Soomes ja Rootsis. Kõige madalam on mitterahaliste hüvitiste osa Eestis, kus see on keskmiselt 0,04%-i SKP-st. Väga madal on see ka Kreekas, Tšehhis ja Slovakkias.

Piirkonniti võib tuua välja Põhja-Euroopa riigid Soome, Rootsi, Taani ja Eesti, kus ühekordsete rahaliste hüvitiste osakaal on pea olematu. Erinevate toetuste liikide jaotus on sarnane ka Lääne-Euroopa riikides.

3.1.2.3. Rasedus- ja lapsehoolduspuhkusega seotud kulud

Joonisel 4 on kujutatud rasedus- ja lapsehoolduspuhkusega seotud kulutusi aastatel 2010-2019. Riikide lõikes on kulutused SKP-st suuresti erinevad, samuti on aastate jooksul toimunud riikide siseselt muutusi. Aastate jooksul on kulutused jäänud enamvähem samaks Austrias, Belgias, Saksamaal, Kreekas, Rootsis, Taanis, Hollandis ja Itaalias. Suuremad tõusud on toimunud Luksemburgis ja Poolas. Märgatavamad langused aga Tšehhis, Eestis ja Leedus.

Aastate lõikes on toimunud suuremad muutused 2011. aastal, kus pea kõikides riikides langes kulutuste protsent, vähesel määral tõusis protsent Rootsis, Sloveenias, Portugalis, Itaalias ja Belgias.

Kõige suuremad on kulutused rasedus- ja lapsehoolduspuhkusele Eestis (joonis 4), aastate jooksul on jäänud kulutuste protsent üle 1%-i. Madalaimad kulutused, alla 0,3% on Hollandis, Austrias, Belgias, Saksamaal, Iirimaal ja Itaalias.

Piirkonniti sarnanevad kulutused SKP-st rasedus- ja lapsehoolduspuhkustele Ida-Euroopa ja ka Lõuna-Euroopa riikides. Põhja-Euroopa riikides on jaotus suhteliselt sarnane, tuleb esile vaid Eesti, mis on teistest erinev.

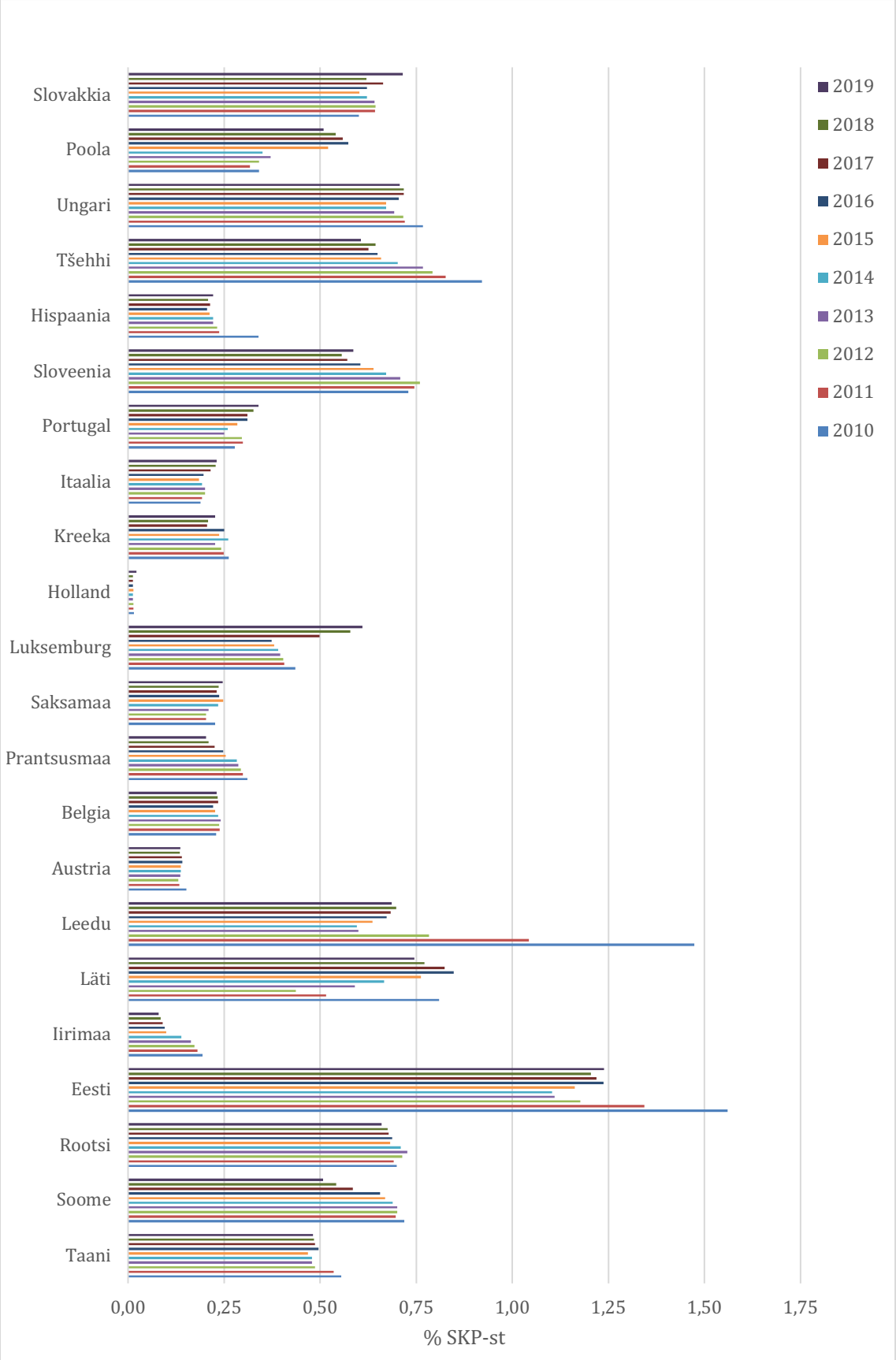

Joonis 4. Rasedus- ja lapsehoolduspuhkusega seotud kulud, % SKP-st (OECD, 2024a).

3.1.3. Puhkused

3.1.3.1. Rasedus ja sünnipuhkuse kestvus

Joonisel 5 on kujutatud rasedus ja sünnipuhkuse kestvust nädalates aastatel 2010-2021. Üldiselt pole puhkuse kestvus riikide lõikes väga erinev ja aastate jooksul on riikide siseselt toimunud vähe muutusi.

Kõige pikem on rasedus ja sünnipuhkus Kreekas (43 nädalat) ja Iirimaal (42 nädalat) (joonis5), samuti on puhkus pikem Slovakkias. Kõige lühem on rasedus ja sünnipuhkus Portugalis, 2015. aastast 6,4 nädalat. Lühike on puhkus veel ka Rootsi ja Saksamaal. Rasedus ja sünnipuhkus on aastate jooksul olnud vähemalt 20 nädalat või rohkem veel: Eestis, Itaalias, Tšehhis, Ungaris, Poolas ning alates 2018. aastast ka Luksemburgis. Puhkus on aastate lõikes olnud 15 nädalat või alla selle Rootsis, Saksamaal, Portugalis, Sloveenias ja Belgias.

Riikide siseselt on aja jooksul toimunud vähe muutusi. Suuremad muutused on toimunud näiteks Poolas, kus 2016. aastal langes 26-lt nädalalt puhkus 20-nele nädalale. Langenud on veel puhkuse kestvus Portugalis. Luksemburgis on aga tõusnud puhkuse kestvus, 2018. aastal 16-nelt nädalalt 20-nele nädalale. Tõusud on toimunud veel ka Slovakkias ja Rootsis.

Rasedus ja sünnipuhkuse kestvus on piirkonniti sarnane. Kõige pikemad on puhkused Ida-Euroopa riikides. Põhja-Euroopa, Lääne-Euroopa ja Lõuna-Euroopa riikides on puhuse pikkused enamasti sarnased. Teistest erinevad Kreeka ja Iirimaa, kus puhkuse pikkus on palju pikem ning Portugal, kus puhkuse kestvus on teistest palju lühem.

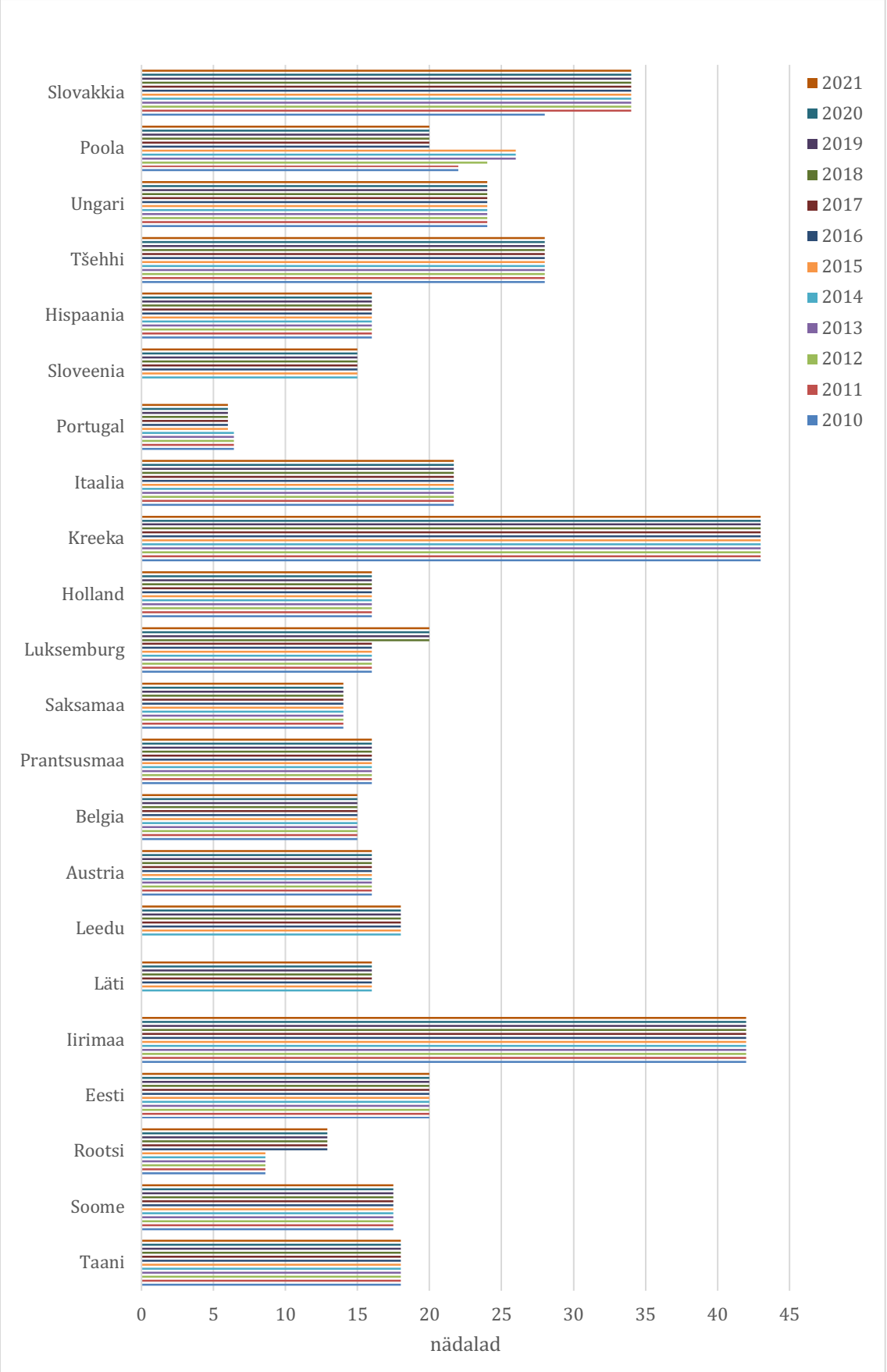

Joonis 5. Rasedus ja sünnipuhkuse kestvus nädalates (OECD, 2024b).

3.1.3.2. Töökohakaitsega vanemapuhkuse kestvus

Joonisel 6 on kujutatud töökohakaitsega vanemapuhkuse kestvust nädalates aastatel 2010-2021. Riikide lõikes on erinevused suured, kuid aastate jooksul pole toimunud riikide siseselt suuri muutusi. Aastate jooksul on toimunud suuremad muutused Poolas ja Iirimaal, kus nädalate arv on märgatavalt tõusnud.

Kõige lühem on vanemapuhkuse kestvus Belgias ja Kreekas, jääb alla 20 nädala (joonis 6). Lühemad ehk alla 40 nädala on puhkuse kestvus Taanis, Iirimaal, Luksemburg, Holland, Itaalias ja Sloveenias

Kõige pikem on vanemapuhkuse kestvus läbi aastate Poolas, alates 2016 aastast 183,7 nädalat. Samuti on pikemad ehk üle 120 nädala vanemapuhkused Soomes, Eestis, Leedus, Prantsusmaal, Saksamaal, Portugalis, Hispaanias, Tšehhis, Ungaris ja Slovakkias.

Piirkonniti on sarnasusi vähe. Võib tuua välja Ida-Euroopa riigid, kus puhuse kestvus on suhteliselt sarnane. Teiste piirkondade puhul ei ole kestvus ühtlane.

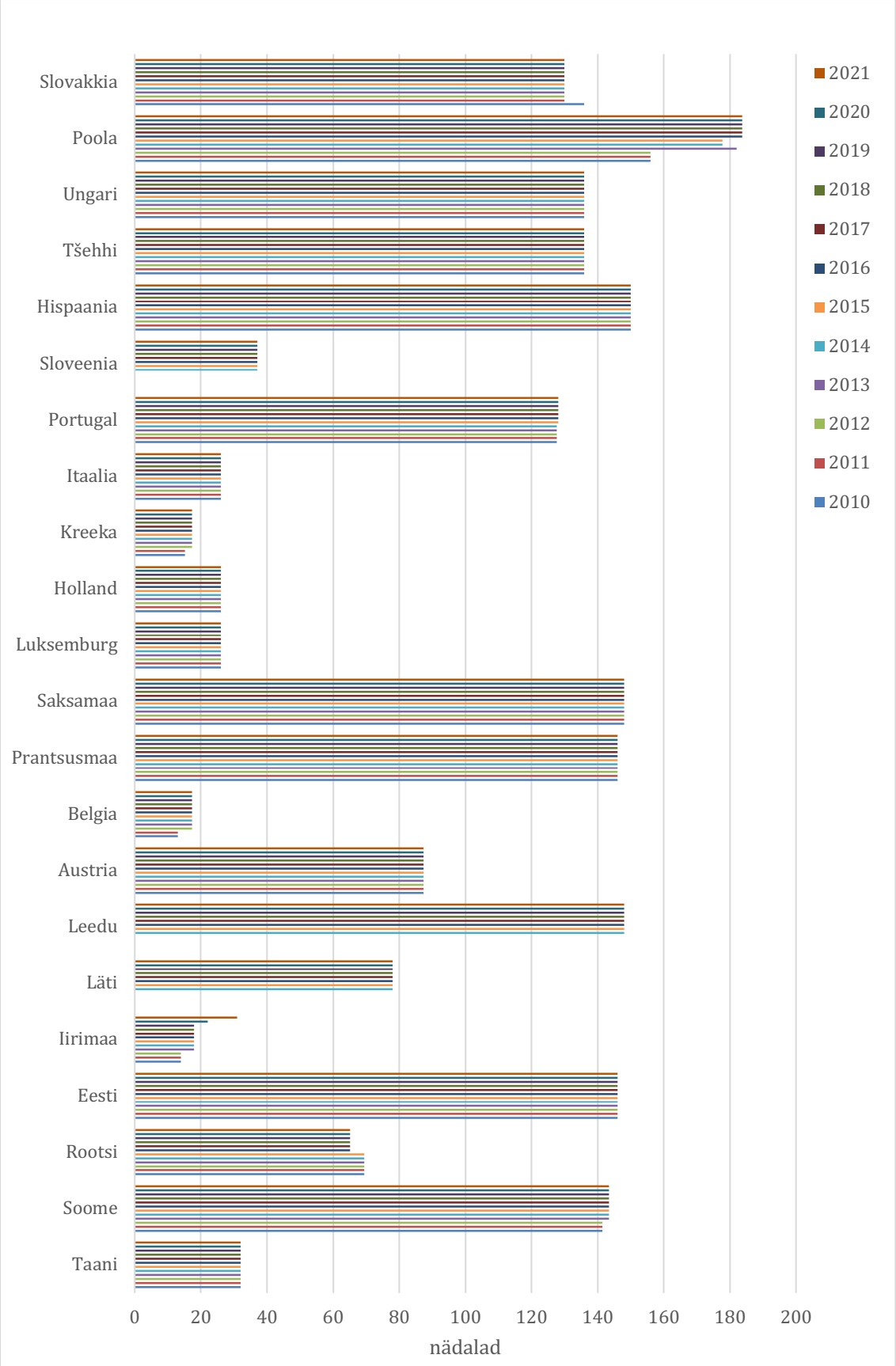

Joonis 6. Töökohakaitsega vanemapuhkuse kestvus nädalates (OECD, 2024b).

3.1.3.3. Tasustatud isapuhkus

Joonisel 7 on kujutatud tasustatud isapuhkuse pikkus nädalates aastatel 2010-2021. Riikide lõikes on erinevused suured. Riikide siseselt aastate lõikes on vähe muutusi. Üldiselt on aastate jooksul puhkuse kestvus kasvanud.

Kõige pikem on tasustatud isapuhkus Slovakkias, 28 nädalat (joonis 7). Sama pikk on puhkus ka aastast 2014 Prantsusmaal ja aastast 2018 Luksemburgis. Pikemad kui 15 nädalat on isapuhkused Belgias, Portugalis ja Hispaanias (alates aastast 2021). Kõige lühemad ehk alla 2 nädala on tasustatud isapuhkused olnud aastate jooksul Tšehhis, Kreekas, Ungaris, Itaalias ja Lätis.

Kõige suuremad tõusud puhkuse kestvuses on toimunud 2021. aastal Prantsusmaal, Hispaanias, Hollandis, Iirimaal ja Austrias. Kõige järsem langus on toimunud 2015. aastal Hollandis.

Tasustatud isapuhkus on aastate jooksul olnud null nädalat viies riigis: Slovakkias, Itaalias, Iirimaal, Eestis ja Tšehhis. Nende riikide isapuhkused on aastaks 2021 tõusnud: Slovakkias 28. nädalani; Itaalias 2. nädalani; Iirimaal 7. nädalani; Eestis 4,3. nädalani; ning Tšehhis 1. nädalani.

Piirkonniti on keeruline tuua välja sarnasusi. Kõige enam on sarnane Lääne-Euroopa riikide tasustatud isapuhkuse kestvus aga esineb ka seal erandeid.

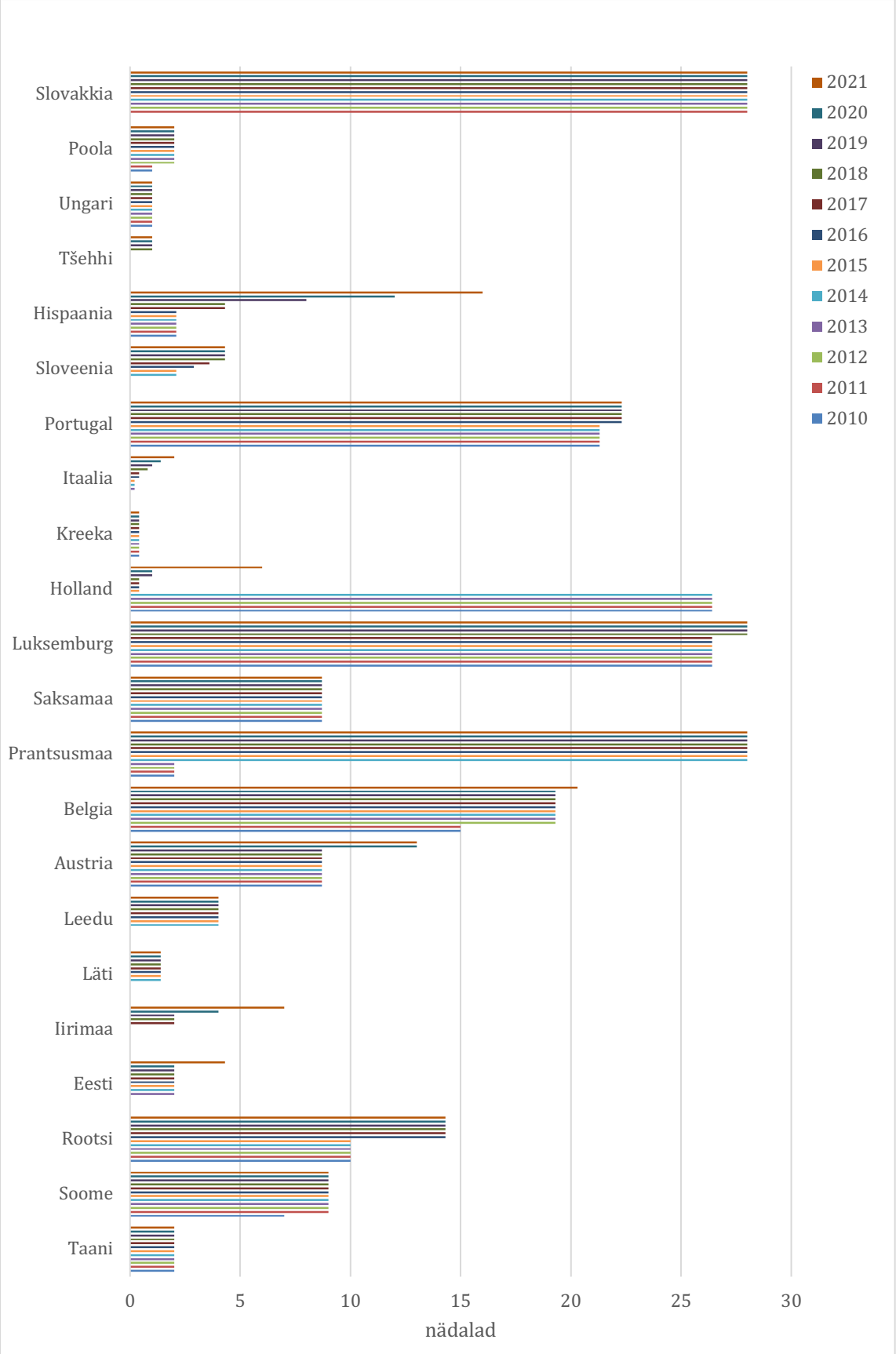

Joonis 7. Tasustatud isapuhkus nädalates (OECD, 2024b).

3.1.4. Lastehoid

3.1.4.1. Ainult vanemate hooldatavad alla kolme aastased lapsed

Joonisel 8 on kujutatud aastatel 2010-2021 alla kolme aastaste laste osakaal vanuserühma elanikkonnast, keda hooldavad vaid vanemad. Riikide ja aastate lõikes on mitmeid erinevusi aga üldiselt jääb laste osakaal alla 84%-i.

Kõige suurem on laste osakaal, keda hooldavad vaid vanemad, Slovakkias (joonis 8), osakaal jääb aastate lõikes 63,8%-i ja 83,5%-i vahele. Aastate jooksul on ainult vanemate hooldatavate laste osakaal üle 50% veel ka Austrias, Tšehhis, Eestis, Soomes, Saksamaal, Lätis ja Leedus. Madalam on laste osakaal, keda hooldavad ainult vanemad, Portugalis ja Hollandis. Nendes riikides on protsent jäänud alla 30%-i. Madal, alla 40%-i on osakaal ka Taanis, Luksemburgis ja Sloveenias.

Võrreldes aastaid 2010 ja 2021, tuleb välja, et üldiselt on laste osakaalu protsent langenud või jäänud sarnasele tasemele. Kahe aasta võrdlusel on protsent aga tõusnud Tšehhis, Taanis, Iirimaal ja Slovakkias.

Muutused riikide lõikes on toimunud peaaegu samal ajal. Näha on protsendi langust pea igas riigis 2021. Aastal, välja arvatud Slovakkias, Lätis, Iirimaal, Ungaris ja Tšehhis. Aastal 2014 on pea pooltes riikides näha protsendi tõusu. Ainult vanemate hooldatavate laste osakaal ei tõusnud 2014.aastal Austrias, Taanis, Ungaris, Itaalias, Luksemburgis, Hollandis, Portugalis, Hispaanias ja Rootsis.

Piirkonniti on sarnasusi. Suhteliselt kõrge on vanemate hooldatavate laste osakaal Ida-Euroopa ja Lääne-Euroopa riikides. Põhja-Euroopa ja Lõuna-Euroopa riikides on laste osakaal mõneti madalam.

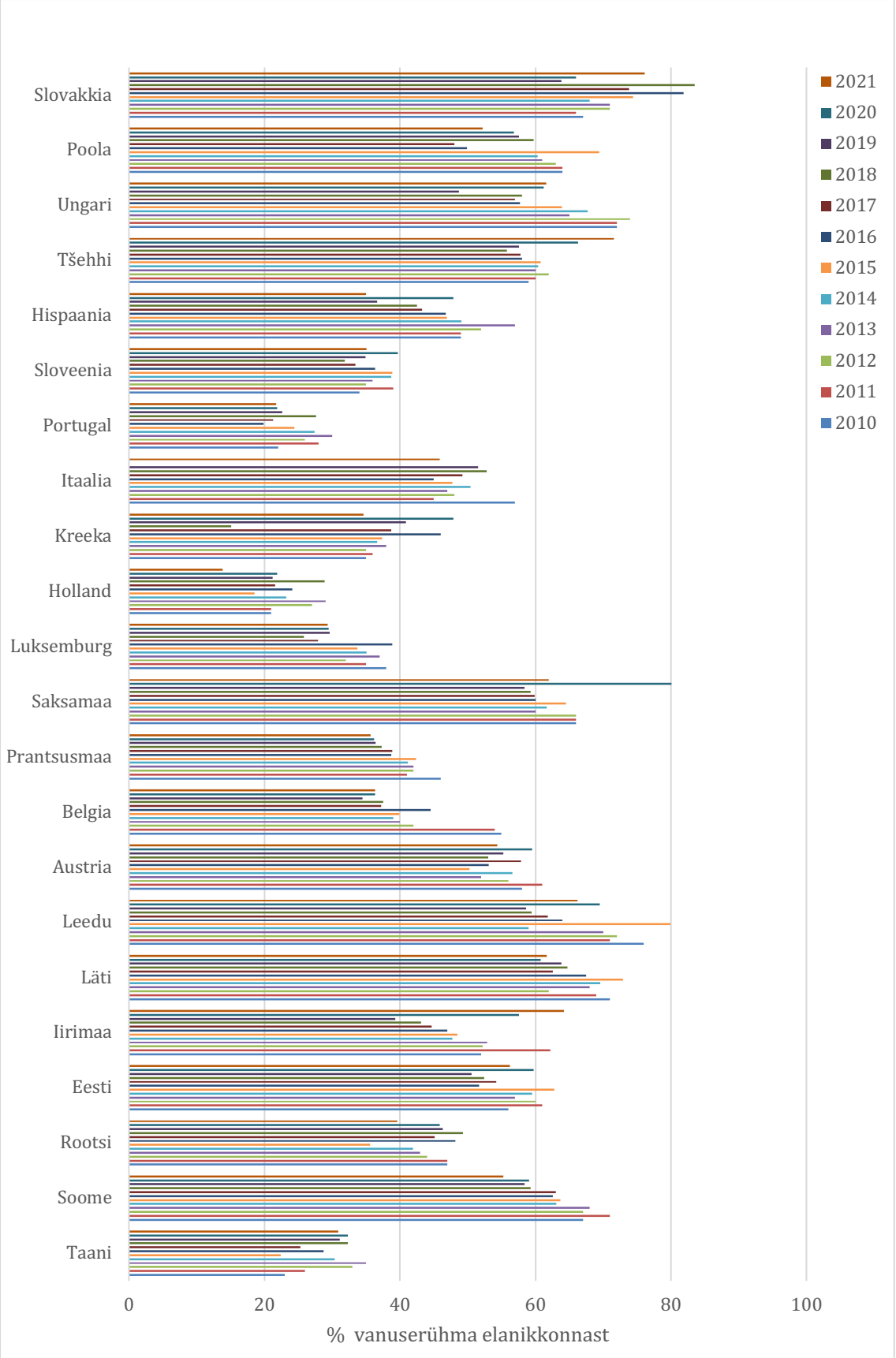

Joonis 8. Ainult vanemate hooldatavad alla kolme aastased lapsed, % vanuserühma elanikkonnast (Eurostat, 2024d).

3.1.4.2. Ametlikus lastehoius või muus asutuses olevad alla kolme aasta vanused lapsed

Joonisel 9 on kujutatud aastatel 2010-2021 alla kolme aastaste laste osakaalu vanuserühma elanikkonnast, kes käivad lastehoius või muus asutuses 1 kuni 29 tundi nädalas. Riikide lõikes on näha suuri erinevusi. Samuti on aastate lõikes erinevused.

Lastehoius või lasteasutuses käivate laste osakaal on kõrgeim Hollandis (joonis 9), see jääb aastate jooksul 38,5%-i 66,3%-i vahele. Ülejäänud riikide puhul jääb protsent alla 32%-i. Laste osakaal on madalaim ehk jääb alla 5%-i aastate jooksul Slovakkias, Portugalis, Poolas ja Lätis. Veidi kõrgem osakaal ehk kuni 10% on aastate jooksul Tšehhis, Taanis, Eestis, Ungaris, Leedus ja Sloveenias.

Piirkonniti sarnanevad riigid Ida-Euroopa, kus alla kolme aastaste laste osakaal on ühtlaselt madal. Lääne-Euroopa riikides on laste osakaal kõrgeim. Põhja-Euroopa ja Lõuna-Euroopa riikides on sarnase laste osakaal.

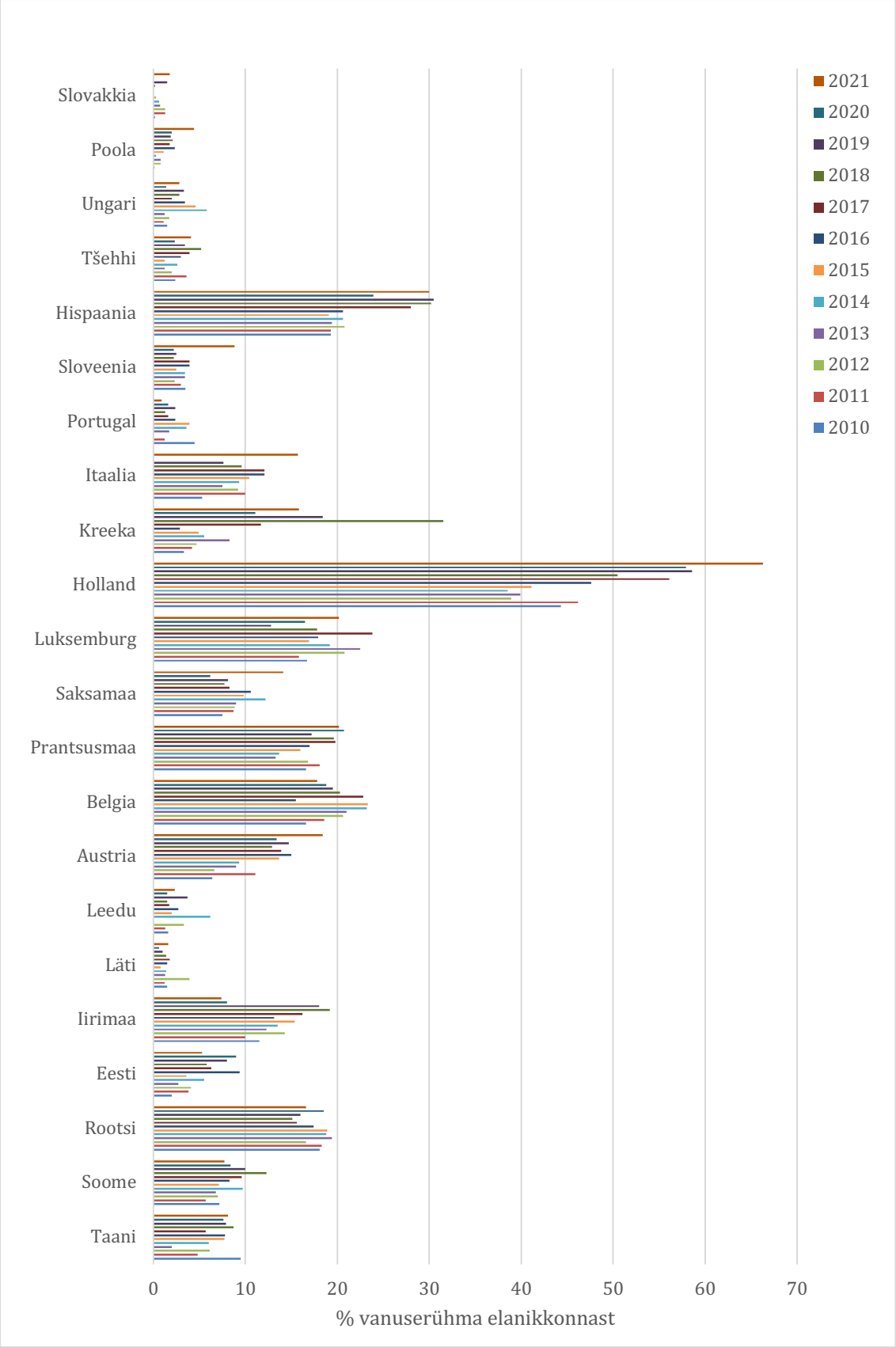

Joonis 9. Ametlikus lastehoius või muus asutuses olevad alla kolme aasta vanused lapsed, 1 kuni 29 tundi nädalas, % vanuserühma elanikkonnast (Eurostat, 2024e).

3.1.4.3. Ametlikus lastehoius või muus asutuses käivad lapsed, alates kolmandast eluaastast kuni minimaalse koolikohustusliku vanuseni

Joonisel 10 on kujutatud ametlikus lastehoius või muus asutuses käivate laste osakaal, alates kolmandast eluaastast kuni minimaalse koolikohustusliku vanuseni. Riikide ja aastate lõikes on erinevusi.

Kõige suurem on laste osakaal aastate lõikes olnud Hollandis, samuti on kõrge Iirimaal, Austrias ja Hispaanias. Kõige madalam on osakaal Lätis ja Portugalis, jääb alla 10% vanuserühma elanikkonnast.

Aastate jooksul on riikides osakaal nii langenud kui tõusnud. Võrreldes aastaid 2010 ja 2021 on % vanuserühma elanikkonnast kõige enam langenud Belgias, Prantsusmaal, Saksamaal, Luksemburgis, Leedus, Portugalis ja Hollandis. Osakaal on aastate jooksul aga tõusnud märgatavalt Poolas, Hispaanias, Itaalias ja Eestis.

Piirkonniti tuleb välja Lääne-Euroopa riigid, kus laste osakaal on suhteliselt kõrge. Ida-Euroopa riikides on osakaal madal. Põhja-Euroopa riikide jaotus on ka sarnane aga tuleb esile Iirimaa, kus laste osakaal lastehoius on palju suurem.

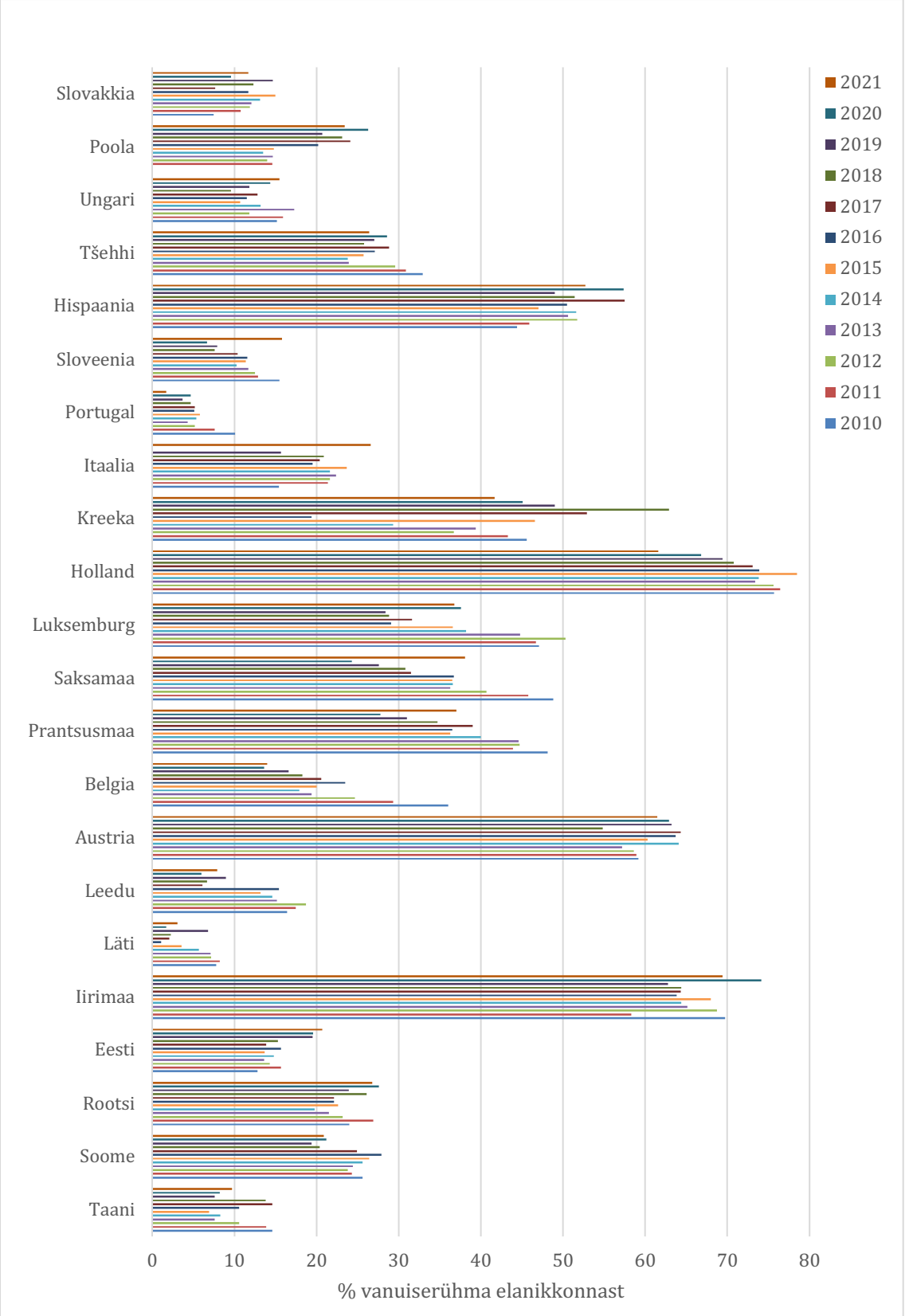

Joonis 10. Ametlikus lastehoius või muus asutuses käivad lapsed, alates kolmandast eluaastast kuni minimaalse koolikohustusliku vanuseni, % vanuserühma elanikkonnast. (Eurostat, 2024f).

3.2. Riikide rühmitamine klasteranalüüsiga

Hierarhilise klasteranalüüsi teel uuritakse analüüsi kaasatud riikide sarnasusi ja erinevusi ning klassifitseeritakse nende alusel. Klasteranalüüs viiakse läbi kolmes tunnuse grupis:

1) toetused
2) puhkused
3) lastehoid.

3.2.1. Toetused

Järgneva analüüsi eesmärk on rühmitada Euroopa riike sotsiaal ning pere-ja laste toetuste põhjal.

Analüüsi on kaasatud kuus sotsiaalpoliitika ja perepoliitikaga seotud tunnust ning tunnused esitatakse protsent SKP-st:

1) sotsiaaltoetused kokku;
2) kulud pere-ja lastetoetustele;
3) kulutused perioodilistele rahalistele hüvitistele;
4) kulutused ühekordsetele rahalistele hüvitistele;
5) kulutused mitterahalistele hüvitistele;
6) rasedus- ja lapsehoolduspuhkusega seotud kulud.

Kuue tunnusega viidi läbi hierarhiline klasteranalüüs Euroopa Liidu 22 riigi kohta ja selle tulemusel moodustus kolm riikide rühma (joonis 10).

Tabel 3. Sotsiaal, pere-ja lastega seotud klasterdustunnuste keskmised näitajad (%SKP-st).

	Keskmised näitajad		
	I	II	III
Sotsiaaltoetused kokku	30,7	18,5	25,5
Kulud pere-ja lastetoetustele	1,4	1,6	0,9
Kulutused perioodilistele rahalistele hüvitistele	1,4	1,6	0,9
Kulutused ühekordsetele rahalistele hüvitistele	0,04	0,05	0,08
Kulutused mitterahalistele hüvitistele	1,05	0,4	0,5
Rasedus- ja lapsehoolduspuhkusega seotud kulud	0,3	0,6	0,4

Esimesse rühma (I) kuulub üheksa riiki: Põhja-Euroopa riikidest Taani, Soome ja Rootsi, Lääne-Euroopa riikidest Austria, Belgia, Prantsusmaa, Saksamaa ja Holland ning Lõuna-Euroopast Itaalia. Esimest rühma iseloomustab (tabeli 3) kõrged kulutused sotsiaaltoetustele (keskmiselt 30,7% SKP-st), samuti on kulutused mitterahalistele hüvitistele suurimad. Kulutused on madalad rasedus- ja lapsehoolduspuhkusega seotud toetustele ning ühekordsetele rahalistele hüvitistele. Kulutused on keskmised pere-ja lastetoetustele ning ühekordsetele rahalistele hüvitistele.

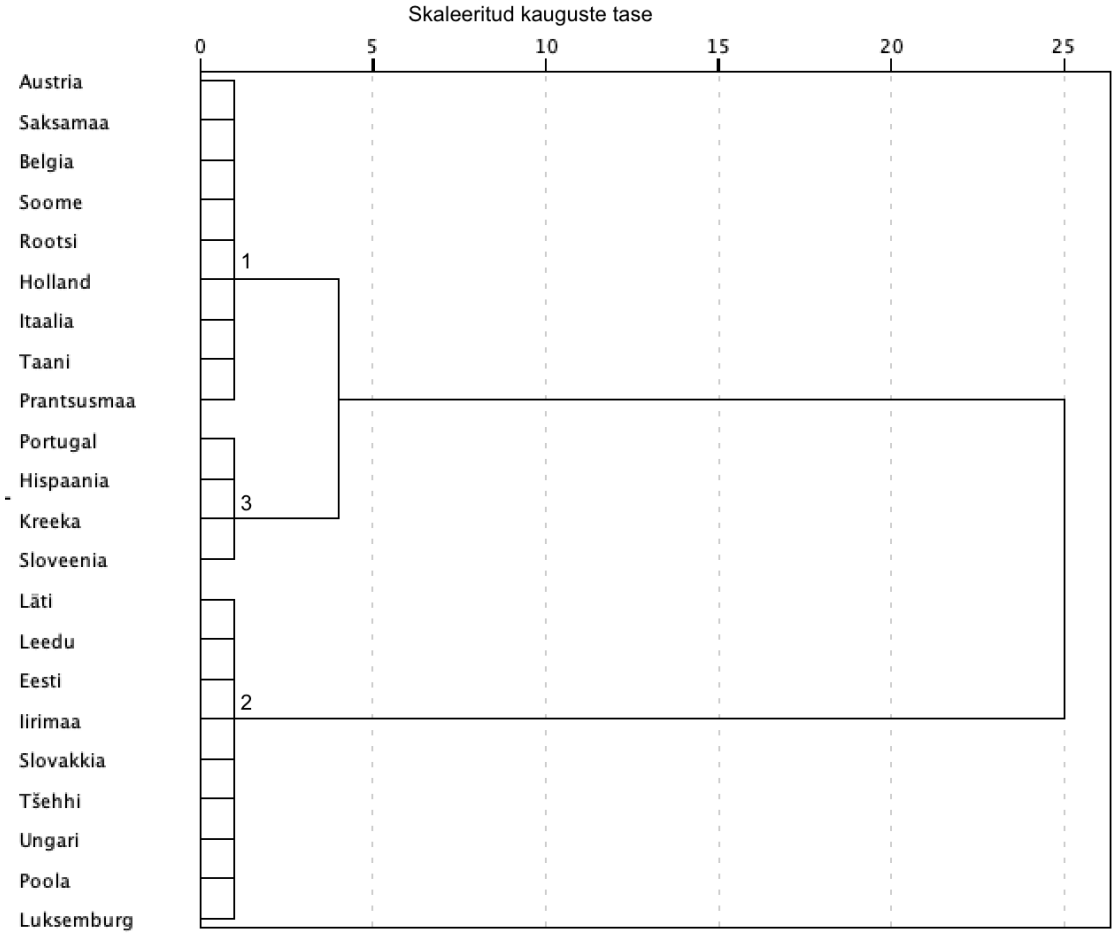

Joonis 10. Riikide rühmad peretoetuste kohta perioodil 2010-2021 (hierarhilise klasteranalüüsi tulemusel Wardi meetodil sotsiaal ning pere- ja laste toetuste tunnuste alusel).

Teise rühma (II) kuulub üheksa riiki: Põhja-Euroopa riikidest Eesti, Läti, Leedu ja Iirimaa, Lääne-Euroopast Luksemburg ning Ida-Euroopast Tšehhi, Ungari, Poola ja Slovakkia. Rühma iseloomustab riikide madalad kulutused mitterahalistele hüvitistele ning sotsiaaltoetustele, mis on keskmiselt 18,5% SKP-st. Rühmade lõikes on kolmandas rühmas suurimad kulutused pere-

ja lastetoetustele, perioodilistele rahalistele hüvitistele ning rasedus- ja lapsehoolduspuhkusega seotud kulutustele. Ühekordsetele rahalistele hüvitistele on kulutused võrreldes teiste rühmadega keskmised.

Kolmandasse rühma (III) kuulub neli Lõuna-Euroopa riiki: Kreeka, Portugal, Sloveenia ja Hispaania. Seda rühma iseloomustab keskmised kulutused sotsiaaltoetustele (keskmiselt 25,5% SKP-st). Keskmised kulutused on rühmadega võrreldes ka mitterahalistele hüvitistele ning kulutustele, mis on seotud rasedus- ja lapsehoolduspuhkusega. Kõrgeimad on kulutused ühekordsetele rahalistele hüvitistele ja madalaimad on kulutused pere-ja lastetoetustele ning perioodilistele rahalistele hüvitistele.

3.2.2. Puhkused

Teise analüüsi eesmärk on rühmitada riigid nendes olevate puhkustega seotud tunnuste alusel.

Klasteranalüüsi on kaasatud kolm tunnust ja tunnused on esitatud nädalates:

1) rasedus ja sünnipuhkuse kestvus;
2) töökohakaitsega vanemapuhkuse kestvus;
3) tasustatud isapuhkus.

Kolme tunnusega viidi läbi hierarhiline klasteranalüüs 22 Euroopa riigiga ja selle tulemusel moodustus kolm riikide rühma (joonis 11).

Tabel 4. Pere-ja lastega seotud puhkuste klasterdustunnuste keskmised näitajad (nädalad).

	Keskmised näitajad		
	I	II	III
Rasedus ja sünnipuhkuse kestvus	23,5	19,6	14,3
Töökohakaitsega vanemapuhkuse kestvus	24,9	144,3	77,5
Tasustatud isapuhkus	8,2	8,9	7,7

Esimesse rühma (I) kuulub 8 riiki: Põhja-Euroopast Taani ja Iirimaa, Lõuna-Euroopast Kreeka, Itaalia ja Sloveenia, Lääne-Euroopast Holland, Belgia ja Luksemburg. Antud rühma iseloomustab (tabel 4) kõige kõrgeim rasedus ja sünnipuhkuse kestvus, keskmiselt 23,5

nädalat. Samas töökohakaitsega vanemapuhkuse kestvus on rühmal madalaim, keskmiselt 24,9 nädalat. Tasustatud isapuhkuse kestvus on keskmisel tasemel.

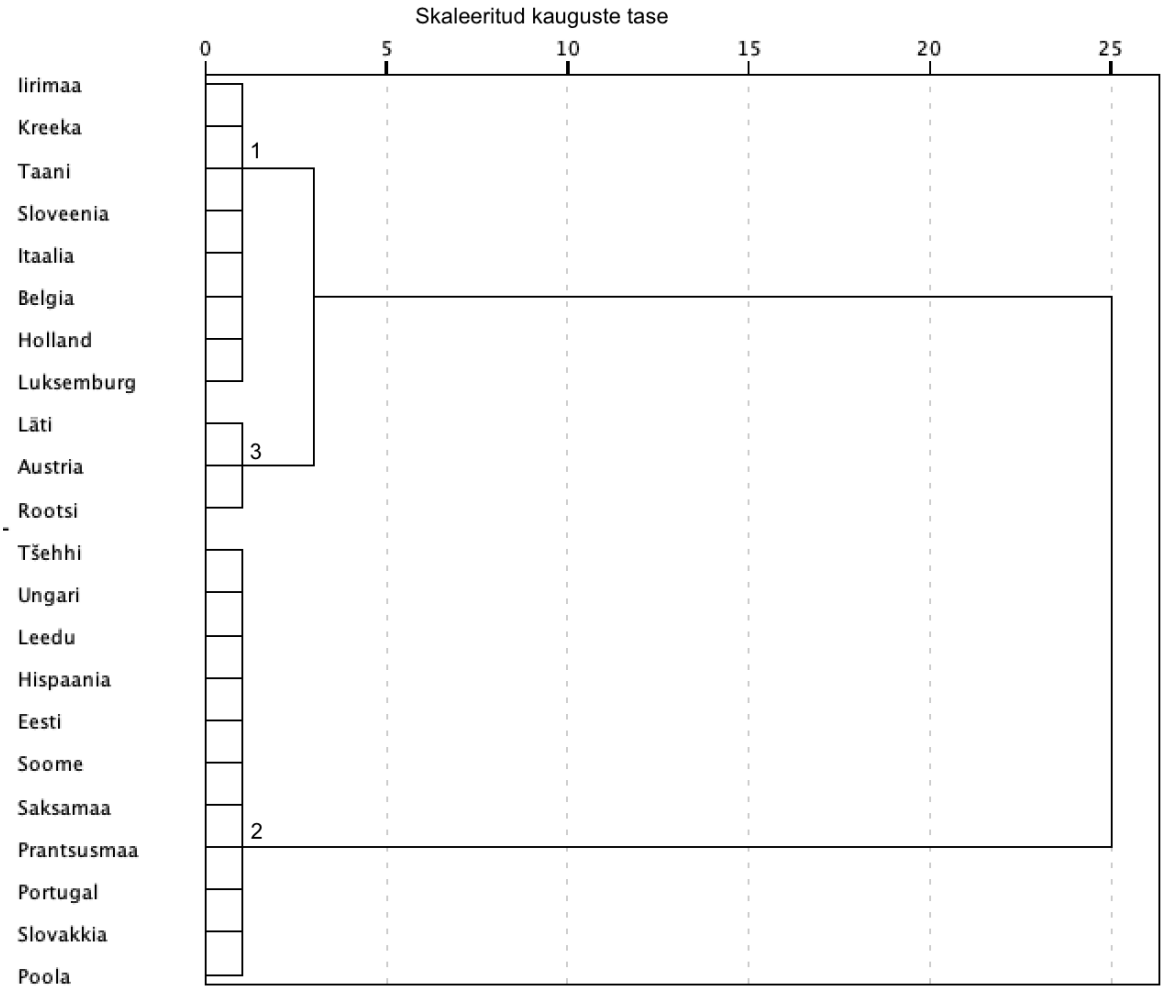

Joonis 11. Riikide rühmad perepoliitika puhkuste kohta perioodil 2010-2021 (hierarhilise klasteranalüüsi tulemusel Wardi meetodil pere-ja lastega seotud puhkuste tunnuste alusel).

Teise rühma (II) kuulub 11 riiki: Põhja-Euroopast Soome, Eesti ja Leedu, Lääne-Euroopast Saksamaa ja Prantsusmaa, Lõuna-Euroopast Portugal ja Hispaania ning Ida-Euroopast Tšehhi, Ungari, Poola ja Slovakkia. Rühma iseloomustab pikim töökohakaitsega vanemapuhkuse kestvus, keskmiselt 144,3 nädalat. Samuti on rühmal ka pikim tasustatud isapuhkuse kestvus. Rasedus ja sünnipuhkuse kestvus on samuti suhteliselt pikk, kuid jääb ikkagi rühmade võrdlusel keskmisele tasemele.

Kolmandasse rühma (III) kuulub kolm riiki: Lääne-Euroopast Austria, Põhja-Euroopast Läti ja Rootsi. Rühma iseloomustab madalaim rasedus ja sünnipuhkuse kestvus, keskmiselt 14,3

nädalat. Samuti on rühmade lõikes madal tasustatud isapuhkuse kestvus. Töökohakaitsega vanemapuhkuse kestvus on keskmisel tasemel.

3.2.3. Lastehoid

Kolmanda analüüsi eesmärk on rühmitada riigid nendes olevate lastehoiuga seotud tunnuste alusel.

Klasteranalüüsi on kaasatud kolm tunnust, tunnuste puhul on esitatud tunnus protsent vanuserühma elanikkonnast:

1) ainult vanemate hooldatavad alla kolme aastased lapsed;
2) ametlikus lastehoius või muus asutuses olevad alla kolme aasta vanused lapsed (1 kuni 29 tundi);
3) ametlikus lastehoius või muus asutuses käivad lapsed, alates kolmandast eluaastast kuni minimaalse koolikohustusliku vanuseni (1 kuni 29 tundi).

Kolme lastehoiu tunnusega viidi läbi hierarhiline klasteranalüüs 22 Euroopa riigiga. Analüüsi käigus moodustus neli riikide rühma (joonis 12).

Tabel 5. Lastehoiuga seotud klasterdustunnuste keskmised näitajad (protsent vanuserühma elanikkonnast).

	Keskmised näitajad			
	I	II	III	IV
Ainult vanemate hooldatavad alla kolme aastased lapsed	29,9	63,5	41,5	43
Ametlikus lastehoius või muus asutuses olevad alla kolme aasta vanused lapsed	4,1	3,8	16,7	24,7
Ametlikus lastehoius või muus asutuses käivad lapsed, alates kolmandast eluaastast kuni minimaalse koolikohustusliku vanuseni	9	18,2	33,7	66,4

Esimesse rühma (I) kuulub kolm riiki: Põhja-Euroopast Taani, Lõuna-Euroopast Portugal ja Sloveenia. Rühma iseloomustab madal ainult vanemate hooldatavate laste osakaal keskmiselt

29,9% vanuserühma elanikkonnast (tabel 3). Rühma puhul on samuti madal ametlikus lastehoius nii alla 3 aastaste laste kui ka alates kolmandast eluaastast kuni minimaalse koolikohustusliku vanuseni olevate laste osakaal.

Teise rühma (II) kuulub 9 riiki: Põhja-Euroopast Soome, Läti, Eesti ja Leedu, Lääne-Euroopast Saksamaa, Ida-Euroopast Tšehhi, Ungari, Poola ja Slovakkia. Antud rühma iseloomustab kõrge ainult vanemate hooldatavate laste osakaal, mis on keskmiselt 63,5% vanuserühma elanikkonnast. Rühma puhul on madalam ametlikus lastehoius või muus laste asutuses olevate alla kolme aastaste laste osakaal. Samas alates kolmandast eluaastast kuni minimaalse koolikohustusliku vanuseni olevate laste osakaal ei ole kõige madalam.

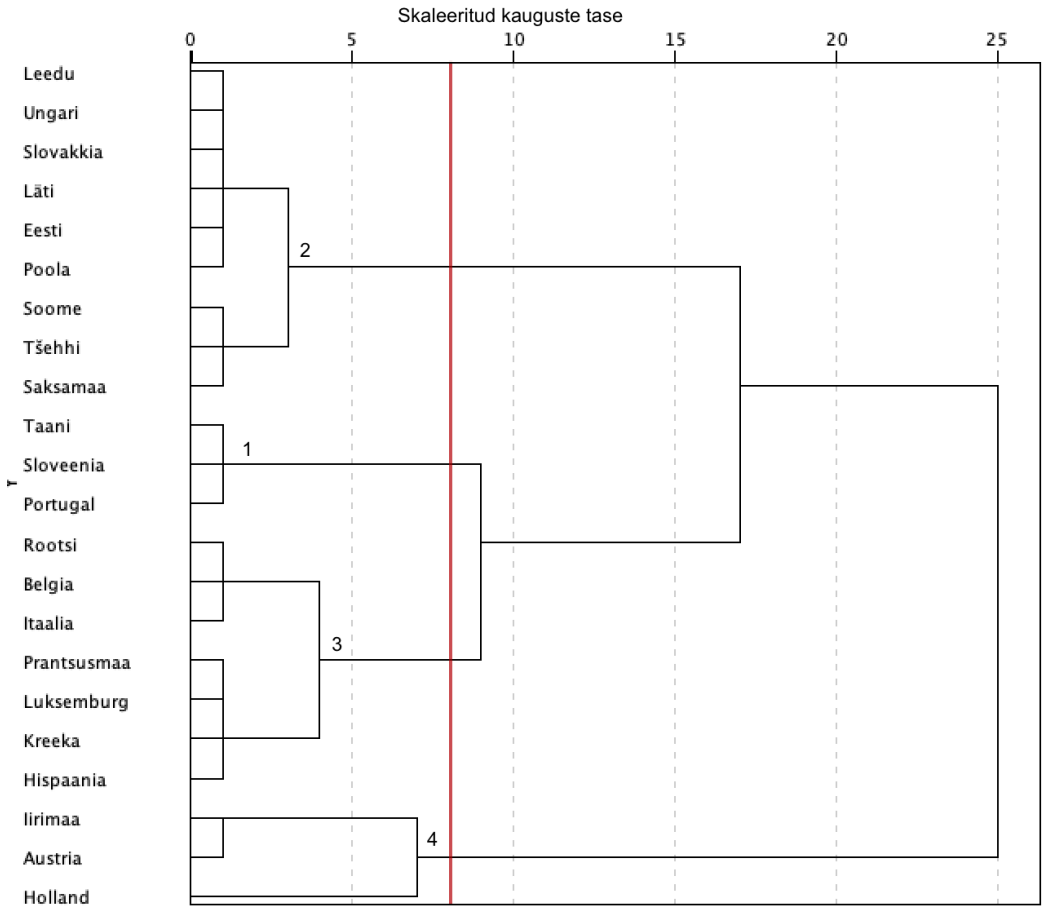

Joonis 12. Riikide rühmad lastehoiu kohta perioodil 2010-2021 (hierarhilise klasteranalüüsi tulemusel Wardi meetodil lastehoiuga seotud tunnuste alusel).

Kolmandasse rühma (III) kuulub 7 riiki: Põhja-Euroopast Rootsi, Lääne-Euroopast Belgia, Prantsusmaa ja Luksemburg ning Lõuna-Euroopast Kreeka, Itaalia ja Hispaania. Kolmandat rühma iseloomustab ametlikus lastehoius või muus laste asutuses olevate alla kolme aastaste laste suur osakaal võrreldes teiste rühmadega, 16,7% vanuserühma elanikkonnast. Samuti on ainult vanemate hooldatavate laste osakaal suur. Alates kolmandast eluaastast kuni minimaalse koolikohustusliku vanuseni olevate laste osakaal ei ole kõrgeim aga on ka suhteliselt kõrge.

Neljandasse rühma (IV) kuulub kolm riiki: Põhja-Euroopast Iirimaa ning Lääne-Euroopast Austria ja Holland. Rühma iseloomustab suurim alates kolmandast eluaastast kuni minimaalse koolikohustusliku vanuseni olevate laste osakaal, 63,4% vanuserühma elanikkonnast. Suhteliselt suur on ka laste osakaal keda hooldavad vaid vanemad ja laste kes käivad ametlikus lastehoius või muus laste asutuses ja on alla kolme aasta vanused.

ARUTELU

Analüüsi käigus selgus, et sotsiaal -ja perepoliitika meetmed on aastate jooksul muutunud ning samuti on riikide vahel nii erinevusi kui ka sarnasusi.

Aastate jooksul on sotsiaaltoetused ja lastega peredele suunatud toetused nii kasvanud kui ka langenud. Suuremad või väiksemad muutused sotsiaaltoetuste protsendi osas SKP-st on riikide lõikes toimunud enam vähem samal ajal. Kõige järsem tõus toimus erinevate toetuste osas 2020. aastal, kus igas riigis, toimus sotsiaal – ja peretoetuste kasv. Seda võiks selgitada COVID-19 pandeemia mõjuga, mida tõi välja ka Melesk jt. (2022) ja OECD (2023c). Riigid suurendasid enda kulutusi toetustele, et vähendada kriisist tulenevat majandusliku ebakindlust. Eelkõige toetati tervishoiusektorit ja töötuid, tähtis oli ka toetus mis oli suunatud peredele ja nendega seotud poliitikatele. COVID-19 pandeemia tõttu suurenes majanduslik ebakindlus, vanemad kaotasid töö ja pidid jääma koju lastega, see tekitas vajaduse erinevate toetuste järele, et tagada laste ja perede heaolu ning toimetulek. Kui 2020. aastal toetused tõusid siis 2021. aastal sotsiaal -ja peredega seotud toetused langesid. Seda langust on seotud samuti COVID-19-nega. Aastaks 2021 oli olukord normaliseerunud, vähenes vajadus ulatuslike sotsiaaltoetuste järele ning riikides kohandati sotsiaalpoliitikat vastavalt uutele oludele ja vajadustele, seetõttu ei toimunud enam ka suuremaid toetuste tõuse.

Erinevate puhkuste osas on üldiselt puhkuste kestvus riikide lõikes erinev ja aastate jooksul on riikide siseselt toimunud vähe muutusi. Kui on toimunud muutusi on olnud muutused enamasti positiivsed ehk puhkuse kestvus on pikenenud. Suuremad muutused on toimunud isapuhkuse kestvuses, aastate jooksul on mitmetes riikides kasvanud puhkuse nädalate arv.

Üldiselt on lastehoiu kohapealt riikide ja aastate lõikes toimunud muutuseid aga need pole olnud suured. Piirkonda kuuluvate riikide vahel on näha sarnasusi ja erinevate poliitika meetmete koosmõju. Näiteks Ida-Euroopa riikides on laste osakaal suhteliselt suur keda hooldavad ainult vanemad, lastehoius olevate laste osakaal on nendes riikides suhteliselt madal. Seega lapsed on rohkem vanematega kodus ja lasteasutustes on vähem lapsi. Ida-Euroopas on rasedus ja muude puhkuste kulutused SKP-st suuremad, seega võib järeldada, et suurem lastevanemate toetus aitab lastevanematel olla lapsega pikemalt kodus. Sarnane koosmõju on ka Lääne-Euroopa riikide puhul, kus ainult vanemate hooldatavate laste osakaal on madalam aga lastehoius olevate laste osakaal nii alla kolme aastaste kui ka vanemate osas on kõrgem. Kulutused rasedus ja muudele puhkustele on Lääne-Euroopa riikides võrreldes teiste riikidega

madalamad. Seega võib sellest järeldada, et lapsevanemad peavad viima enda lapse varakult lastehoidu, et mitte kaotada enda sissetulekut ja mõjutada pere heaolu.

Töös rühmitati klasteranalüüsiga erinevate sotsiaal -ja perepoliitika meetmete alusel riigid rühmadesse. Moodustus üldiselt iga meetme kohta kolm või neli riikide rühma.

Riigid jagati toetuste osas kolme rühma, kõige paremad olid toetused Taanis, Soomes, Rootsis, Austrias, Belgias, Prantsusmaal, Saksamaal, Hollandis ja Itaalias. Ning kõige madalamad olid toetused Kreekas, Portugalis, Sloveenis ja Hispaanias. Esimese rühma riigid - Taani, Soome ja Rootsi, kus olid toetused kõige kõrgemad, lähevad kokku ka Gauthieri (2002) perepoliitika tüüpidega ning tema sotsiaaldemokraatliku poliitikarežiimi iseloomustusega. Teise rühma riigid – Kreeka, Portugal, Hispaania lähevad aga kokku autori Lõuna-Euroopa poliitikarežiimiga, kus on madal toetuste tase.

Vanema – ja lapsehoolduspuhkuste osas jaotati riigid samuti kolme rühma. Puhkuse kestvus on pikk Soomes, Eestis, Tšehhis, Ungaris, Leedus, Hispaanias, Saksamaal, Prantsusmaal, Portugalis, Sloveenias ja Poolas. Puhkuste kestvus on madalam aga Taanis, Iirimaal, Kreekas, Sloveenias, Itaalias, Belgias, Hollandis ja Luksemburgis. Riigid – Prantsusmaa ja Saksamaa, lähevad kokku ka Gauthieri konservatiivse poliitikarežiimiga, mida iseloomustab pikk vanemapuhkus.

Lastehoiu osas jaotati riigid neljaks. Esiteks riigid kus on vähe lapsi vanemate hoida ning samuti on madal laste osakaal ametlikus lastehoius. Teiseks riigid kus on suur ainult vanemate hooldatavate laste osakaal ning lastehoius olevate laste madal osalemine. Sinna kuuluvad neli lähestikku asetsevat Põhja-Euroopa riiki (Soome, Eesti, Läti ja Leedu). Kolmandaks riigid, kus on suhteliselt kõrge ainult vanemate hooldatavate laste osakaal kui ka lastehoius olevate laste osakaal, selle puhul saab tuua samuti välja riikide läheduse mõju perepoliitika meetmete sarnasusele, sinna kuulub kolm Lõuna-Euroopa riiki - Belgia, Prantsusmaa ja Luksemburg. Neljandaks riigid, kus on kõrge nii ainult vanemate hooldavate laste osakaal kui ka lastehoius olevate laste osakaal.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärgiks oli Euroopa Liidu riikide rühmitamine pere- ja sotsiaalpoliitika meetmete alusel, et analüüsida riikidevahelisi erinevusi ja sarnasusi. Riikide rühmitamisel püstitati järgnevad uurimisküsimused:

1) Millised muutused on toimunud aastatel 2010-2021 Euroopa riikide perepoliitika meetmete osas?
2) Millistesse rühmadesse võib jagada Euroopa riigid lähtuvalt perepoliitika kolmest meetmete rühmast – toetused, puhkused, lastehoid?

Analüüsi kaasati aastate 2010-2021 andmed 22 Euroopa riiki kohta, riikide valik tehti lähtuvalt tunnustest ja andmete olemasolust.

Töö teoreetilises osas antakse ülevaade nii laiast kui ka kitsast perepoliitika olemusest, samuti selle eesmärkidest. Lisaks kirjeldatakse perepoliitika meetmeid ja nende olemust ning antakse ülevaade perepoliitika muutustest Euroopas.

Töös analüüsiti esmalt aastate lõikes sotsiaal- ja perepoliitika meetmeid - toetused, teenused ja puhkused, tuli välja aastate ja riikide lõikes mitmeid erinevusi. Üldiselt on kulutused sotsiaal- ja peretoetustele SKP-st tõusnud. Võib tuua välja aasta 2020, kus toimus igas Euroopa riigis suurem toetuste tõus. Tõusu põhjuseks oli COVID-19 pandeemia, toetati rohkem sotsiaalvaldkonda, et tagada inimeste toimetulek keerulistel aegadel. Samuti võib tuua välja aasta 2021, kus toimus toetuste langus, põhjuseks oli COVID-19 olukorra normaliseerumine.Teiseks analüüsides aastate ja riikide lõikes erinevaid pere -ja lastega seotud puhkuste pikkusi, selgus et üldiselt oli puhkuste kestvus riikide lõikes erinev ning aastate jooksul ei ole riikide siseselt toimunud suuri muutusi. Suurem positiivne muutus oli toimunud tasustatud isapuhkuse kestvuse osas. Kolmandaks analüüsides lastehoiu tunnuseid, selgus et riikide ja aastate lõikes on mitmeid erinevusi. Ainult vanemate hooldatavate alla kolme aastaste laste osakaal on suurem ametlikus lastehoius või muus asutuses alla kolme aastaste kui ka vanemate laste osakaalust.

Teiseks rühmitati töös klasteranalüüsiga erinevate sotsiaal -ja perepoliitika meetmete alusel riigid rühmadesse. Moodustus iga meetme kohta kolm või neli riikide rühma. Riigid jagunesid toetuste osas kolme rühma:

1) Taani, Soome, Rootsi, Austria, Belgia, Prantsusmaa, Saksamaa, Holland ja Itaalia - kõrged kulutused sotsiaal -ja peretoetustele SKP-st;

2) Eesti, Läti, Leedu, Iirimaa, Luksemburg, Tšehhi, Ungari, Poola ja Slovakkia - riikide suhteliselt madalad kulutused sotsiaal -ja peretoetustele;
3) Kreeka, Portugal, Sloveenia ja Hispaania – keskmised toetused sotsiaal -ja peretoetustele SKP-st.

Riigid jagunesid puhkuste osas samuti kolme rühma:

1) Taani, Iirimaa, Kreeka, Itaalia, Sloveenia, Holland, Belgia ja Luksemburg - üldiselt puhkused madalad;
2) Soome, Eesti, Leedu, Saksamaa, Prantsusmaa, Portugal, Hispaania, Tšehhi, Ungari, Poola ja Slovakkia - pikim töökohakaitsega vanemapuhkuse kestvus;
3) Austria, Läti ja Rootsi - keskmisest pikemad puhkused.

Riigid jagunesid lastehoiu osas nelja rühma:

1) Taani, Portugal ja Sloveenia - madal vanemate hooldatavate laste ja ametlikus lastehoius igas vanuses olevate laste osakaal;
2) Soome, Läti, Eesti, Leedu, st Saksamaa, Tšehhi, Ungari, Poola ja Slovakkia - kõrge ainult vanemate hooldatavate laste osakaal, madal ametlikus lastehoius või muus laste asutuses olevate igas vanuses laste osakaal;
3) Rootsi, Belgia, Prantsusmaa, Luksemburg, Kreeka, Itaalia ja Hispaania – keskmine laste osakaal nii ametlikus lastehoius kui ka ainult vanemate hooldatavate laste osakaal;
4) Iirimaa Austria ja Holland – suurim vanemate laste osakaal ametlikus lasteasutuses, suur laste osakaal kelle eest hoolitsevad vaid vanemad ja kes käivad ametlikus lastehoius või muus laste asutuses ja on alla kolme aasta vanused.

SUMMARY

Comparison of Family Policies in European Countries

This thesis aimed to categorize European Union countries based on family and social policy measures to analyze the differences and similarities between countries. The following research questions were posed during the grouping of countries:

1) What changes have occurred in family policy measures in European countries between 2010 and 2021?
2) Into what groups can European countries be divided based on three categories of family policy measures: benefits, leaves, and childcare?

The analysis included data from 22 European countries for the years 2010-2021, with country selection based on relevant characteristics and data availability.

The theoretical part of the thesis provides an overview of both broad and narrow aspects of family policy, including its objectives. It also describes family policy measures, their nature, and changes in family policy across Europe.

The study initially analyzed social and family policy measures - benefits, services, and leaves - over the years. Differences emerged across years and countries. Overall, spending on social and family benefits as a percentage of GDP has increased. Notably, 2020 saw a significant increase in benefits in every European country, primarily due to the COVID-19 pandemic, which led to increased support for the social sector to ensure people's well-being during challenging times. Conversely, 2021 experienced a decrease in benefits as the COVID-19 situation normalized. Secondly, analyzing the lengths of various family and child-related leaves over the years and across countries revealed that leave durations varied significantly between countries and remained relatively unchanged within countries over time. A notable positive change was observed in the duration of paid paternity leave. Thirdly, analyzing childcare characteristics showed several differences across years and countries. The proportion of children under three cared for by parents was generally higher than that of older children in official childcare or other institutions.

Subsequently, a cluster analysis was conducted to group countries based on different social and family policy measures. Three or four country groups were formed for each measure. Regarding benefits, countries are divided into three groups:

1) Denmark, Finland, Sweden, Austria, Belgium, France, Germany, the Netherlands, and Italy - high social and family benefit expenditures as a percentage of GDP;
2) Estonia, Latvia, Lithuania, Ireland, Luxembourg, the Czech Republic, Hungary, Poland, and Slovakia - relatively low social and family benefit expenditures as a percentage of GDP;
3) Greece, Portugal, Slovenia, and Spain - medium social and family benefit expenditures as a percentage of GDP.

For leave measures, countries are also divided into three groups:

1) Denmark, Ireland, Greece, Italy, Slovenia, the Netherlands, Belgium, and Luxembourg - generally shorter leaves overall.
2) Finland, Estonia, Lithuania, Germany, France, Portugal, Spain, the Czech Republic, Hungary, Poland, and Slovakia - longest job-protected parental leave durations.
3) Austria, Latvia, and Sweden - longer than average leaves.

In terms of childcare, countries are divided into four groups:

1) Denmark, Portugal, and Slovenia - have a low proportion of parent-cared children and a high proportion of children in official childcare across all ages.
2) Finland, Latvia, Estonia, Lithuania, Germany, the Czech Republic, Hungary, Poland, and Slovakia - high proportion of parent-cared children and low proportion of children in official childcare or other institutions across all ages.
3) Sweden, Belgium, France, Luxembourg, Greece, Italy, and Spain - a medium proportion of children both in official childcare and cared for by parents.
4) Ireland, Austria, and the Netherlands - the highest proportion of older children in formal childcare, a large proportion of children who are cared for only by their parents and who attend formal childcare or other childcare facilities and are under three years old.

KASUTATUD KIRJANDUS

Ainsaar, M. (2001). Eesti ühiskonna sotsiaalsed valupunktid. Eesti perepoliitika Euroopa kontekstis. Eesti inimarengu aruanne (lk 36-39). Kasutatud 3.01.2023, https://kogu.ee/wp-content/uploads/2021/03/EESTI-INIMARENGU-ARUANNE_-Kas-eesti-on-sotsiaalselt-jatkusuutlik-1.pdf

Ainsaar, M. (2021). Perepoliitika ja sündimus (ptk 7.1.)

Bagirova, A., Blednova, N., Neshataev, A. (2023). Parental Leave Policy in European Countries: A Comparative Approach Using Cluster Analysis. *NISPAcee Journal of Public Administration and Policy*,16(1) 33-57. https://doi.org/10.2478/nispa-2023-0002

Bradshaw, J. (2006). The Use of Indicators of Child Well-Being in the United Kingdom and the European Union. A. Ben-Arieh & R. M. Goerge (Toim), Indicators of Children's Well Being: Understanding Their Role, Usage and Policy Influence (lk 63–81). Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/1-4020-4242-6_5

Center for Child Rights and Corporate Social Responsibility. (2020). Family-friendly policies. Handbook for business (lk 19). United Nations Children's Fund (UNICEF). Kasutatud 8.03.2024, https://www.unicef.org/mongolia/media/3666/file/Family-friendly%20policies.pdf

Chzhen, J., Gromada, A., Rees, G. (2019). Are the world's richest countries family friendly? Policy in the OECD and EU. United Nations Children's Fund (UNICEF). Kasutatud 10.11.2023, https://www.unicef-irc.org/family-friendly#sectionDownload

Council Recommendation of 27 July 1992 on the convergence of social protection objectives and policies. (1992). *Official Journal*, L 245, 49-52. Kasutatud 31.12.2023, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d0a04e5b-8167-414a-a9ad-f598298136ef

Dumon, W., Aldous, J. (1979). European and United States Political Contexts for Family Policy Research. Journal of Marriage and Family, 41(3), 497–505. https://doi.org/10.2307/351621

Esping-Andersen, G. (1990) The Three Worlds of Welfare Capitalism. Polity Press, Cambridge. Kasutatud 22.05.2024, https://pagotto.wordpress.com/wp-content/uploads/2018/05/the-three-worlds-of-welfare-capitalism-1990.pdf

Eurostat. (2023). Beginners:GDP - What is gross domestic product (GDP)? Eurostat. Statistics Explained. Kasutatud 2.05.2024, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Beginners:GDP_-_What_is_gross_domestic_product_(GDP)?#What.E2.80.99s_covered_by_GDP.3F

Eurostat. (2024a). Social protection expenditure. Total expenditure. Eurostat Data Browser. https://doi.org/10.2908/SPR_EXP_SUM

Eurostat. (2024b). Social protection expenditure. Family/Children. Eurostat Data Browser. https://doi.org/10.2908/SPR_EXP_SUM

Eurostat. (2024c). Expenditure - tables by benefits, by function. Tables by benefits - family/children function. https://doi.org/10.2908/SPR_EXP_FFA

Eurostat. (2024d). Children cared only by their parents by age group - % over the population of each age group - EU-SILC survey. Eurostat Data Browser. https://doi.org/10.2908/ILC_CAPARENTS

Eurostat. (2024e). Children in formal childcare or education by age group and duration - % over the population of each age group - EU-SILC survey. Eurostat Data Browser. https://doi.org/10.2908/ILC_CAINDFORMAL

Eurostat. (2024f). Children in formal childcare or education by age group and duration - % over the population of each age group - EU-SILC survey. Eurostat Data Browser. https://doi.org/10.2908/ILC_CAINDFORMAL

Euroopa Komisjon. (i.a.). Eurostat – Euroopa statistika. Kasutatud 12.04.2024, https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/eurostat-european-statistics_et

European Centre for social welfare policy and research. (i.a). Family and Child Policies. Kasutatud 12.11.2023, https://www.euro.centre.org/domains/Family-and-Child-Policies

European Commission. (i.a). Investing in children - Employment, Social Affairs & Inclusion. Kasutatud 2.01.2024, https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1060&langId=en

European Union. (i.a). Easy to read - The European Union. Kasutatud 12.04.2024, https://european-union.europa.eu/easy-read_en

Figari, F., Paulus, A., Sutherland, H. (2007). Supporting Families with Children through Taxes and Benefits. University of Essex. https://www.researchgate.net/publication/242478418_Supporting_Families_with_Children_through_Taxes_and_Benefits

Forssén, K. (2000). Perepoliitikad ning laste majanduslik heaolu mõnedes OECD riikides. M.Ainsaar (toim), Laste-ja perepoliitika Eestis ja Euroopas (lk 28-45). Tartu: Rahvastikuministri büroo.

Gauthier, A. H. (2002). Family Policies in Industrialized Countries: Is There Convergence? *Population (English Edition, 2002-)*, *57*(3), 447–474. https://doi.org/10.2307/3246635

Hengstebeck, N. D., Helms, H., M., Crosby, D. (2016). Family Policies. In Encyclopedia of Family Studies, C.L. Shehan (Ed.). https://doi.org/10.1002/9781119085621.wbefs118

Hurley, J., Adăscăliței, D., Staffa, E. (2022). Recovery from COVID-19: The changing structure of employment in the EU. Eurofound. Publications Office of the European Union, Luxembourg, http://doi.org/10.2806/321685

Janta, B. (2013). Parenting Support Policy Brief (lk 6-7). Santa Monica, CA: RAND Corporation. https://doi.org/10.7249/RR187

Kamerman, S. B., Kahn, A. J. (1976). Explorations in family policy. *Social Work*, *21*(3), 181–186. Kasutatud 26.12.2023, http://www.jstor.org/stable/23712993

Melesk, K., Toim, K., Lehari, M., Kadarik, I., Nuiamäe, M., Michelson, A., Koppel, K., Laurimäe, M., Peterson, S. (2022). Toimetulekutoetuse ja võlgnevuse mõju sotsiaalmajanduslikule toimetulekule ning tööturuaktiivsusele. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis. Kasutatud 12.05.2024, https://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2021/12/TTT-ja-volgnevuste-moju-uuring_lopparuanne.pdf

Millar, J., Warman, A. (1996). Family Obligations in Europe. Family Policy Studies Centre. London. Kasutatud 23.05.2024, https://researchportal.bath.ac.uk/en/publications/family-obligations-in-europe

Mischke, M. (2011). Types of Public Family Support: A Cluster Analysis of 15 European Countries. Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice, 13(4), 443–456. https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1080/13876988.2011.583111

Młodak, A. (2021). k-Means, Ward and Probabilistic Distance-Based Clustering Methods with Contiguity Constraint. Journal of Classification, 38(2), 313–352. https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1007/s00357-020-09370-5

Nieuwenhuis, R., Lancker, W. V. (2017). Family Policies. Oxford Bibliographies. DOI: 10.1093/OBO/9780199756384-0205

OECD. (2024). Family benefits public spending (indicator). OECDiLibrary. Kasutatud 8.04.2024, https://doi.org/10.1787/8e8b3273-en

OECD. (2024a). Social Expenditure: Aggregated data. OECD Social and Welfare Statistics (database), https://doi.org/10.1787/data-00166-en

OECD. (2024b). Length of maternity leave, parental leave and paid father-specific leave. OECD Gender Data Portal. Kasutatud 2.04.2024, https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=54760

OECD. (2023c). The rise and fall of public social spending with the COVID-19 pandemic. Social Expenditure (SOCX).Paris:OECD. Kasutatud 12.05.2024, https://www.oecd.org/els/soc/OECD2023-Social-Expenditure-SOCX-Update-Rise-and-fall.pdf

OECD. (i.a). Haridus-ja teadusministeerium. Kasutatud 14.04.2024, https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/euroopa-liit-ja-rahvusvaheline-koostoo/oecd

Oehrli, D., Stadelmann-Steffen, I., Lütolf, M. (2024). How Does the Provision of Childcare Services Affect Mothers' Employment Intentions? Empirical Evidence from a Conjoint Experiment. Journal of Social Policy, 53(2), 450–469. Doi:10.1017/S0047279422000423

Roy, H. (2015). European Platform for Investing in Children's new country profiles. Eurodiaconia. Kasutatud 8.04.2024, https://www.eurodiaconia.org/de/european-platform-for-investing-in-childrens-new-country-profiles/

Samman, E., Lombardi, J. (2019). Childcare and working families: New opportunity or missing link? An evidence brief. United Nations Children's Fund (UNICEF). https://www.unicef.org/media/95091/file/%20UNICEF-Childcare%20-Family-Friendly-Policies-2019.pdf

Sotsiaalkindlustusamet (i.a). Peretoetused. Kasutatud 8.03.2024, https://sotsiaalkindlustusamet.ee/perehuvitised-ja-muud-toetused/peretoetused

Sotsiaalministeerium. (2024). Sotsiaalministeeriumi koduleheküg. Kasutatud 28.04.2024, https://www.sm.ee

Tooding, L.-M., (2015). Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes. lk 386. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

United Nations. Statistics Division. (i.a). Countries or areas / geographical regions. Kasutatud 25.05.2024, https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/

United Nations Children's Fund (UNICEF) (i.a). What we do Kasutatud 2.01.2024, https://www.unicef.org/what-we-do

Wendt, C., Mischke, M., Pfeifer, M. (2011). Welfare States and Public Opinion. Family policy – one for all?. lk 64-67. Northampton : Edward Elgar.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Liis Mändmets,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose "Euroopa riikide perepoliitikate võrdlus", mille juhendaja on Mare Ainsaar, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi Dspace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commonsi litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Liis Mändmets

27.05.2024